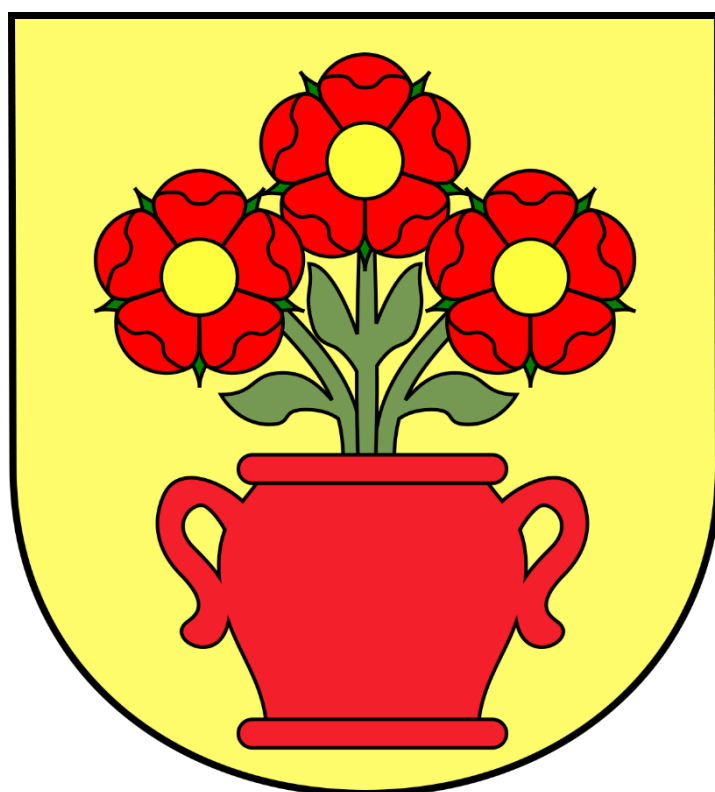

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
NA LATA 2021 - 2027

GMINA JEMIELNO

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	6
CHARAKTERYSTYKA GMINY	12
Informacje ogólne	12
Struktura demograficzna mieszkańców	13
Infrastruktura społeczno- techniczna	15
Oświata	15
Opieka Zdrowotna	18
Bezpieczeństwo	20
Kultura i sport	21
Turystyka i rekreacja	25
Rynek pracy	27
Gospodarka	28
DIAGNOZA ISTNIEJĄCYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY JEMIELNO	29
Problemy w obszarze pomocy społecznej	31
Bezrobocie	36
Problem uzależnień od substancji psychoaktywnych	37
Alkoholizm	37
Narkomania	42
Problemy osób starszych, niepełnosprawność i długotrwała choroba	43
Ubóstwo	51
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	53
Przemoc w rodzinie	55
Problemy w środowisku szkolnym	61
Używanie substancji psychoaktywnych	61
Przemoc rówieśnicza	68
Cyberprzemoc	70
Wpływ pandemii COVID-19 na życie społeczno- gospodarcze	71

ANALIZA MOCNYCH ORAZ SŁABYCH STRON, SZANS I ZAGROŻEŃ	73
CELE STRATEGICZNE ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ	82
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	92
MONITORING I EWALUACJA STRATEGII.....	93
SPIS TABEL	94
SPIS RYSUNKÓW.....	95
SPIS WYKRESÓW	95
BIBLIOGRAFIA.....	97
Spis publikacji.....	97
Źródła internetowe	98

WSTĘP

Obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika bezpośrednio z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020r., poz. 1876 z późn. zm.). Art. 17 ust. 1 pkt 1 tejże ustawy jednoznacznie wskazuje, iż do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy m.in.: „*opracowanie i realizacja gminnej Strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka*”. Ponadto art. 16b ust. 2 w/w ustawy wskazuje elementy, jakie powinna zawierać strategia, tj.:

- diagnozę sytuacji społecznej,
- prognozę zmian w zakresie objętym strategią,
- cele strategiczne projektowanych zmian,
- kierunki niezbędnych działań,
- sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe,
- wskaźniki realizacji działań.

Jak zostało wspomniane powyżej, na treść i realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ma wpływ Ustawa o pomocy społecznej, ale także m.in.:

- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowywaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020, poz. 2050 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1409 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426 późn. zm.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.).

Celem poniższej Strategii Rozwiązania Problemów Społecznych na lata 2021-2027 jest zdiagnozowanie kwestii społecznej, wyznaczenie celów strategicznych, operacyjnych i działań, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować skutki negatywnych zjawisk występujących na terenie gminy Jemielno. Dokument stanowi podstawę do realizacji działań rozwojowych w obszarze pomocy społecznej, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Jemielno przeprowadzona na potrzeby opracowania strategii, została oparta na badaniu tzw. źródeł zastanych, danych z instytucji oraz danych pozyskanych w wyniku diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych, przeprowadzonej w okresie listopad - grudzień 2020 r. oraz styczeń - luty 2021 r. W badaniach ankietowych wzięło udział 120 dorosłych mieszkańców gminy Jemielno, 80 uczniów szkół podstawowych (39 uczniów klas piątych i szóstych oraz 41 uczniów klas siódmych i ósmych), 31 nauczycieli, 42 rodziców, 6 pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz 3 sprzedawców w punktach sprzedaży alkoholu na terenie gminy.

Prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Jemielno na lata 2021- 2027 składa się z trzech zasadniczych części:

Część diagnostyczna: zawiera analizę sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie gminy Jemielno wraz z rozpoznaniem negatywnych zjawisk występujących na terenie gminy. Część ta została oparta na analizie źródeł zastanych, danych z instytucji oraz danych pozyskanych w wyniku diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych. Ponadto w ramach analizy SWOT zidentyfikowano mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia.

Część programowa: zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy Jemielno na najbliższe lata. Są one ujęte w formie celów strategicznych, celów operacyjnych oraz działań.

Część wdrożeniowa: obejmuje kwestie finansowe oraz instytucjonalne związane z realizacją założeń strategicznych, a także monitoring i ewaluację działań realizowanych w ramach Strategii.

ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Jemielno na lata 2021-2027 zgodna jest z innymi dokumentami strategicznymi i programowymi opracowanymi na szczeblu europejskim, krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Są to między innymi dokumenty takie jak:

❖ **Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju (*Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*)**

Agenda została przyjęta przez 193 państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych podczas Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku we wrześniu 2015 r. Dokument wskazuje 17 celów oraz powiązanych z nimi 169 zadań, które oddają trzy wymiary zrównoważonego rozwoju – gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Jest to program działań o bezprecedensowym zakresie i znaczeniu, definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych.¹

❖ **Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju**

Dokument określający główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Strategia powstawała w latach 2011-2012. Uwzględnia uwarunkowania wynikające ze zdarzeń i zmian w otoczeniu społecznym, politycznym i gospodarczym Polski w tym okresie. Opiera się również na diagnozie sytuacji wewnętrznej, przedstawionej w raporcie Polska 2030. Wyzwania rozwojowe z 2009 roku, w stosunku do diagnozy z lat 2008 – 2009 uzupełnione zostały o elementy, które wiążą się z trwającym na świecie i w Europie kryzysem finansowym i spowolnieniem gospodarczym.

Głównym celem określonym w dokumencie jest poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce. Z diagnozy przedstawionej w 2009 r. wynika, że rozwój Polski powinien odbywać się w trzech obszarach strategicznych równocześnie.

---

¹ <https://www.gov.pl/web/rozwoj/agenda-2030>

Do każdego z obszarów przedstawiono również kierunki interwencji, czyli działań do podjęcia w perspektywie do 2030 r. służących osiągnięciu celu głównego Strategii.

I. Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki (modernizacja):

1.1 Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna

1.2 Polska Cyfrowa

1.3 Kapitał ludzki

1.4 Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

II. Równoważenie potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzja):

2.1 Rozwój regionalny

2.2 Transport

III. Efektywność i sprawność państwa (efektywność)

3.1 Kapitał społeczny

3.2 Sprawne państwo²

❖ **Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku, jest kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej.

Głównym celem Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Oczekiwanym efektem realizacji Strategii w perspektywie długookresowej dla obywateli będzie wzrost ich dochodów oraz poprawa jakości życia, rozumiana jako stworzenie przyjaznych warunków bytowych, przede wszystkim dla rodzin; zapewnienie odpowiedniej jakości edukacji i szkoleń, podwyższających kwalifikacje i kompetencje obywateli; wzrost zatrudnienia i lepsze jakościowo miejsca pracy; poprawa dostępu do infrastruktury; zapewnienie odpowiedniej opieki medycznej, poprawiającej zdrowotność obywateli; satysfakcjonującego stanu środowiska oraz poczucia bezpieczeństwa.

---

² <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/czym-jest-zarzadzanie-rozwojem>

Najważniejsze efekty długookresowe dla gospodarki to przede wszystkim zmiana struktury PKB Polski w wyniku zwiększenia roli innowacji w jego tworzeniu. Przyczyni się to do szybszej konwergencji dochodów Polaków do poziomu średniej Unii Europejskiej. W sferze instytucjonalnej efektem realizacji Strategii będzie państwo bardziej przyjazne dla obywateli i przedsiębiorców, co będzie przejawiało się w poprawie jakości funkcjonowania jego organów i poszczególnych instytucji służących rozwojowi. W sferze społecznej efekty realizacji Strategii to ograniczenie wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz wszelkiego rodzaju nierówności społecznych, a także budowa silnego kapitału społecznego i zwiększenie jego roli w rozwoju.³

❖ Projekt Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

Dokument stanowi odpowiedź na wyzwania, jakie stoją przed Polską, w zakresie lepszego wykorzystania potencjału ludzkiego i zapewnienia spójności społecznej. Do wyzwań tych należy uczynienie z Polski bardziej atrakcyjnego miejsca do życia, rozwijania wiedzy i podejmowania pracy, a w konsekwencji lokowania inwestycji oraz tworzenie większej liczby trwałych miejsc pracy. Rozwój kapitału ludzkiego i spójności społecznej przyczynia się do pełniejszego wykorzystania zasobów pracy oraz wsparcia wzrostu konkurencyjności gospodarki.

Celem głównym strategii jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza cztery cele szczegółowe do realizacji, których osiągnięcie powinno przyczynić się do rozwiązania najważniejszych problemów, których doświadcza polska gospodarka i polskie społeczeństwo, tj. niedostatecznych kompetencji, niewystarczającej opieki zdrowotnej, problemów demograficznych oraz ubóstwa.

Cel 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych.

Cel 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz systemu opieki zdrowotnej.

Cel 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.

Cel 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.⁴

---

³ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju>

⁴ <https://www.gov.pl/web/rodzina/projekt-strategii-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-do-roku-2020--z-perspektywa-do-2030-r>

❖ **Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030**

W dokumencie określono wizję przyszłościowego rozwoju regionu jako: Dolny Śląsk 2030 regionem równomiernego rozwoju, regionem przyjaznym, nowoczesnym i konkurencyjnym. Jej osiągnięciu służyć ma realizacja celu nadrzędnego, którym jest harmonijny rozwój regionu i wysoka jakość życia dolnośląskiej społeczności oraz przyporządkowanych mu pięciu celów strategicznych:

1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu;
2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych;
3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego;
4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego;
5. Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.⁵

❖ **Powiatowa Strategia Rozwiązywania problemów Społecznych w Powiecie Górowskim na lata 2017-2022**

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Górowskim na lata 2017-2022 jest dokumentem wyznaczającym główne i zasadnicze kierunki działań Samorządu Powiatu Górowskiego w obszarze polityki społecznej.

Cel 1. Polityka rynku pracy.

- 1.1 Aktywizacja osób do 30 roku życia.
- 1.2 Aktywizacja osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia.
- 1.3 Realizacja przedsięwzięć na rzecz osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.
- 1.4 Promocja kształcenia ustawicznego i wspieranie rozwoju kształcenia zgodnego z potrzebami rynku pracy.
- 1.5 Promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia.
- 1.6 Rozwijanie współpracy publicznych służb zatrudnienia z agencjami zatrudnienia, instytucjami szkoleniowymi i Ochotniczym Hufcem Pracy.
- 1.7 Rozwijanie współpracy pomiędzy publicznymi służbami zatrudnienia oraz instytucjami pomocy społecznej, partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi.

---

⁵ http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/projekt_strategii/SRWD_2030.pdf

1.8 Analiza procesów zachodzących na lokalnym rynku pracy – monitoring rynku pracy.

1.9 Profesjonalizacja publicznych służb zatrudnienia.

1.10 Zapewnienie wysokiej efektywności wykorzystania środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego

Cel 2. Prawidłowo funkcjonująca rodzina.

2.1 Rodzina bez przemocy.

2.2 Wspieranie rodzin biologicznych.

2.3 Wspieranie i rozwój systemu pieczy zastępczej.

Cel 3. Rozwój systemu wspierania osób starszych, długotrwale chorych i samotnych.

3.1 Przestrzeń otwarta na potrzeby osób starszych.

Cel 4. Wyrównywanie różnic osób niepełnosprawnych.

4.1 Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych.

4.2 Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych - aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

4.3 Całodobowe usługi opiekuńcze.

4.4 Wspieranie usług aktywnej integracji ze środków unijnych.

Cel 5. Wykluczenie społeczne.⁶

❖ Strategia Rozwoju Gminy Jemielno na lata 2016-2023

Dokument określa zasadnicze kierunki oraz metody działania pozwalające na zwiększenie tempa rozwoju gminy, przyjmuje takie założenia, które wpisują się w możliwości wspomagania inicjatyw samorządu ze środków Unii Europejskiej w obecnej perspektywie finansowej, która oferuje już ostatnią tak dużą szansę na pozyskanie zewnętrznych środków pomocowych. Dzięki wyznaczeniu kierunków i w dalszej perspektywie powiązaniu wyznaczonych celów z dokumentami wyższego rzędu, zapewniona zostaje kompleksowość podejmowanych działań oraz efektywniejsze wykorzystanie mocnych stron gminy oraz szans oferowanych przez otoczenie.

---

⁶ <http://www.bip.sp-gora.dolnyslask.pl/dokument.php?iddok=4508&idmp=75&r=r>

Cel 1. Przestrzeń przyjazna i bezpieczna dla ludzi i przyrody.

- 1.1 Przebudowa i modernizacja infrastruktury drogowej.
- 1.2 Budowa sprawnego systemu kanalizacji sanitarnej gminy.
- 1.3 Optymalizacja gospodarki wodnej, w tym przeciwdziałanie powodziom.
- 1.4 Zapewnienie bezpieczeństwa i czystości środowiska naturalnego gminy.
- 1.5 Modernizacja i rozwój infrastruktury energetycznej.

Cel 2. Przedsiębiorczy mieszkańcy oraz silne i rozpoznawalne rolnictwo

- 2.1 Aktywizacja zawodowa mieszkańców i skuteczne ograniczanie bezrobocia.
- 2.2 Wsparcie przedsiębiorczości w sektorze MSP.
- 2.3 Rozwój turystyki, agroturystyki i rekreacji.
- 2.4 Wsparcie i rozwój sektora rolniczego i przetwórstwa spożywczego.

Cel 3. Aktywne społeczności w zadbanych miejscowościach

- 3.1 Efektywna pomoc społeczna i wszechstronne wsparcie rodzin.
- 3.2 Rozwój dostosowanych do potrzeb mieszkańców usług medycznych/opieki zdrowotnej.
- 3.3 Rozwój wsi i poprawa jej wizerunku.
- 3.4 Rozwój i różnicowanie oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowej dla mieszkańców w każdym wieku.
- 3.5 Aktywizacja i integracja społeczna.⁷

---

⁷ http://jemielno.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2020_04/BIPOLD007379/7379.pdf

CHARAKTERYSTYKA GMINY

Informacje ogólne

Gmina Jemielno to gmina wiejska, położona w województwie dolnośląskim, w powiecie górowskim. Gmina Jemielno położona jest na obszarze 124 km². Jemielno graniczy bezpośrednio ze wszystkimi gminami powiatu górowskiego – gminą Niechlów od północy, gminą Góra od północnego wschodu oraz gminą Wąsosz od wschodu, a także z leżącą w powiecie lubińskim gminą Rudna od zachodu i gminą Wińsko leżącą w powiecie wołowskim od południa. Gmina usytuowana jest w odległości około 81 km od centrum administracyjnego województwa – Wrocławia oraz ok. 20 km od stolicy powiatu. Leżącą na Szlaku Odry gmina Jemielno, zaliczana jest do IV Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Baryczy, wchodzącego w skład Krajowej Sieci Ekologicznej. Do gminy Jemielno należy 20 sołectw: Bieliszów, Chorągvice, Ciechanów, Cieszyny, Daszów, Irządze, Jemielno, Kietlów, Luboszyce, Luboszyce Małe, Lubów, Łęczycza, Osłowice, Piotrowice Małe, Piskorze, Psary, Smolne, Śleszów, Uszczonów, Zdziesławice.

Rysunek 1. Gmina Jemielno- sołectwa

Struktura demograficzna mieszkańców

Zgodnie z danymi GUS na dzień 31 grudnia 2019 r. gmina Jemielno liczyła 2 997 mieszkańców; z czego 49,55% stanowią kobiety (1 485), a 50,45% mężczyźni (1 512). Współczynnik feminizacji dla gminy Jemielno wynosi 98 (na 100 mężczyzn przypada 98 kobiet). Biorąc pod uwagę ostatnie lata można zauważyć, iż z każdym rokiem liczba mieszkańców stopniowo maleje.

Wykres 1. Podział mieszkańców na płeć- statystyki na rok 2019

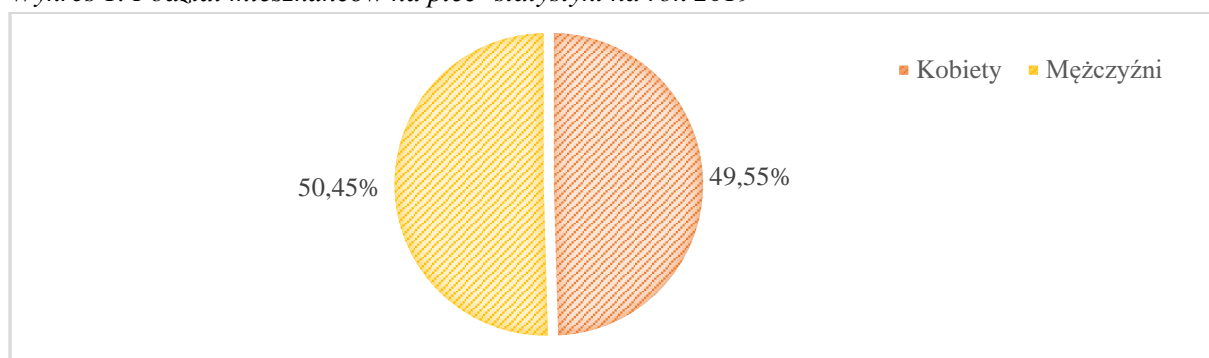

Tabela 1. Liczba mieszkańców w latach 2014- 2019

Liczba mieszkańców	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem; w tym:	3 171	3 130	3 066	3 051	3 010	2 997
Kobiety	1 600	1 565	1 523	1 516	1 491	1 485
Mężczyźni	1 571	1 565	1 543	1 535	1 519	1 512

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2019 roku w gminie zarejestrowano 43 zameldowania w ruchu wewnętrznym oraz 57 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi -14. W tym samym roku 0 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 0 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 0.

Gminę Jemielno cechuje dodatni przyrost naturalny, który na koniec 2019 roku wyniósł -5. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -1,66 na 1000 mieszkańców. Uściślając, w 2019 roku w gminie odnotowano 32 urodzenia dzieci, w tym 15 dziewczynek i 17 chłopców. W tym samym czasie doszło do 37 zgonów, co odpowiada 12,26 zgonom na 1000 mieszkańców.

Tabela 2. Przyrost naturalny w latach 2014-2019

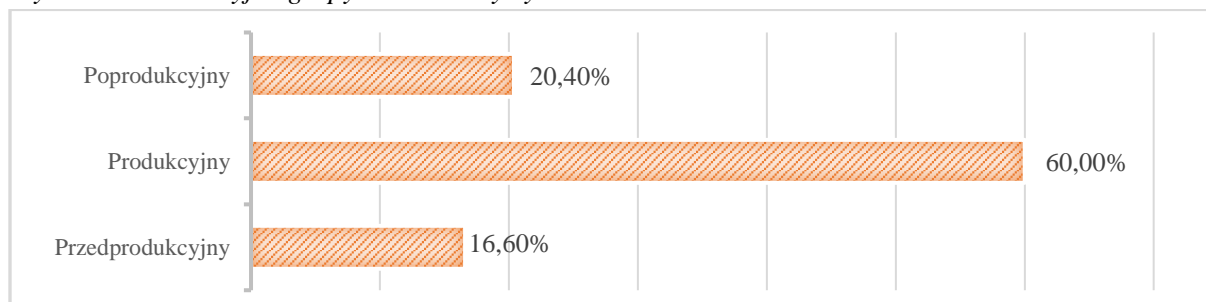
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Przyrost naturalny, ogółem w tym:	8	-24	-14	8	-6	-5
Kobiety	0	-13	-10	10	-1	-4
Mężczyźni	8	-11	-4	-2	-5	-1
Urodzenia żywe ogółem, w tym:	38	32	33	43	26	32
Kobiety	16	14	15	23	13	15
Mężczyźni	22	18	18	20	13	17
Zgony ogółem, w tym:	30	56	47	35	32	37
Kobiety	16	27	25	13	14	19
Mężczyźni	14	29	22	22	18	18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

60,00% mieszkańców gminy Jemielno jest w wieku produkcyjnym, 19,60% w wieku przedprodukcyjnym, a pozostałe 20,40% w wieku poprodukcyjnym.

Wskaźnik obciążenia demograficznego osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym dla gminy Jemielno jest równy 66,6. Jest on niższy w porównaniu do całego kraju (66,7).⁸

Wykres 2. Produkcyjne grupy wieku- statystyki na rok 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁸ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/484#>

Infrastruktura społeczno- techniczna

Oświata

Na terenie gminy Jemielno działają łącznie cztery placówki wychowania przedszkolnego, w tym dwa oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych:

- Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Irzadzach;
- Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Jemielnie.

Aktualnie na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,94 osób. Jeszcze w 2017 roku na jedno miejsce w placówce przypadało 2,02 osób. Można zatem stwierdzić, iż na terenie gminy Jemielno mamy do czynienia z relatywnie średnią dostępnością do infrastruktury przedszkolnej.

Tabela 3. Placówki wychowania przedszkolnego na terenie gminy

	2017	2018	2019
Placówki wychowania przedszkolnego:	4	4	4
Miejsca w placówkach	50	50	50
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	88	82	67

Źródło: GUS

Aktualnie na terenie gminy Jemielno nie ma żadnego żłobka.

Na terenie gminy Jemielno funkcjonują dwie szkoły podstawowe:

- Szkoła Podstawowa w Jemielnie;
- Szkoła Podstawowa w Irzadzach.

Na jeden oddział w szkole podstawowej przypada 14 uczniów. W roku szkolnym 2018/19 w szkołach podstawowych na terenie gminy uczyło się łącznie 228 uczniów. Na przestrzeni lat 2016-2018 liczba uczniów szkół podstawowych wzrosła o ponad 30,00%

Wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych spowodowany był m.in. reformą oświaty, w wyniku której od 1 września 2017 r. gimnazja zostały włączone do szkół podstawowych. W rezultacie powstały szkoły podstawowe z oddziałami gimnazjalnymi.

Tabela 4. Szkoły podstawowe na terenie gminy

	2017	2018	2019
Szkoły podstawowe	2	2	2
Uczniowie szkół podstawowych	161	180	210

Na terenie gminy nie ma żadnej szkoły średniej. Absolwenci szkół podstawowych mają możliwość kontynuowania nauki w szkołach publicznych, znajdujących się na obszarze powiatu górowskiego. Są to placówki o profilu ogólnokształcącym oraz technicznym, m.in. Liceum Ogólnokształcące w Górze, Liceum Ogólnokształcącego dla Dorosłych, Liceum Profilowane w Górze oraz Zespół Szkół im. gen. Sylwestra Kaliskiego w Górze.

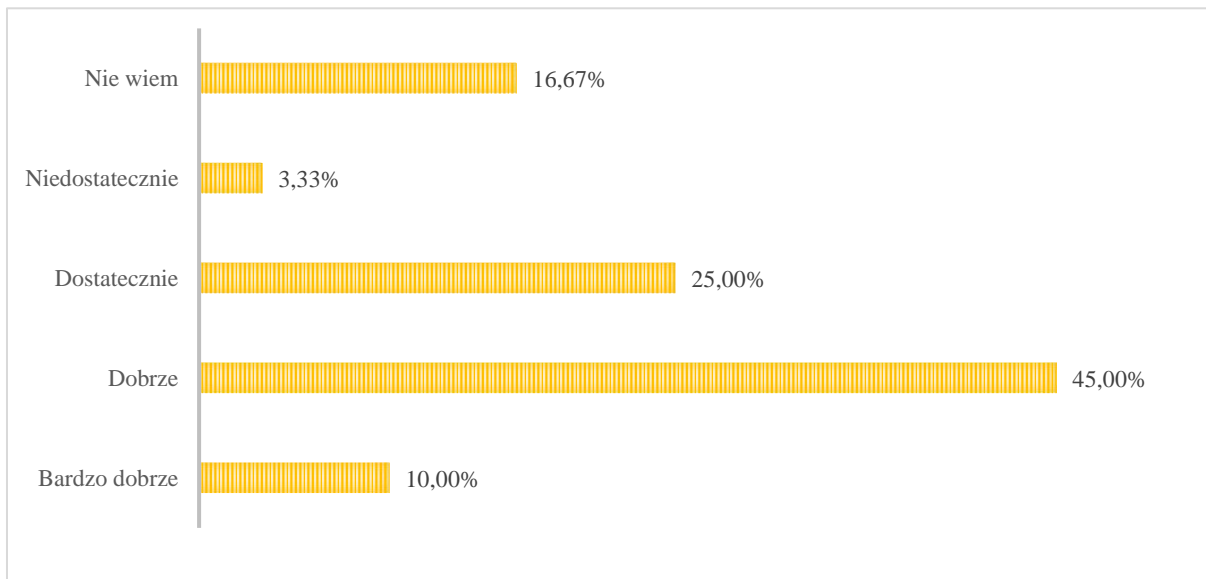
W ramach przygotowania dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przeprowadzono badanie ankietowe wśród 120 dorosłych mieszkańców gminy Jemielno. Gdy zapytano ich czy oferta opieki nad dziećmi do lat 3 w gminie zaspokaja potrzeby mieszkańców, tylko 3,33% badanych udzieliło odpowiedzi twierdzącej, natomiast 45,00% stwierdziło, że oferta gminy w tym zakresie nie jest wystarczająca. Pozostałe 51,56% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi. W przypadku oferty opieki przedszkolnej, 25,00% ankietowanych przyznało, że zaspokaja ona potrzeby mieszkańców, natomiast 28,33% wyraziło zdanie przeciwne. Pozostałe 46,67% respondentów nie wyraziło swojej opinii. Ponadto, zdecydowana większość mieszkańców oceniła na poziomie dobrym ofertę edukacyjną szkół w gminie.

Tabela 5. Oferta gminy w zakresie opieki nad dziećmi

Czy oferta gminy w zakresie opieki nad dziećmi zaspokaja potrzeby mieszkańców?	Tak	Nie	Nie wiem
Opieka na dziećmi do lat 3	3,33%	45,00%	51,56%
Opieka przedszkolna	25,00%	28,33%	46,67%

Wykres 3. Jak ocenia Pani/Pan ofertę edukacyjną szkół w gminie?

Opieka Zdrowotna

Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej mieszkańcom gminy Jemielno zapewniają następujące przychodnie:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "ELMED" Praktyka Lekarza Rodzinnego filia w Jemielnie,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "ELMED" Praktyka Lekarza Rodzinnego filia w Luboszcach.

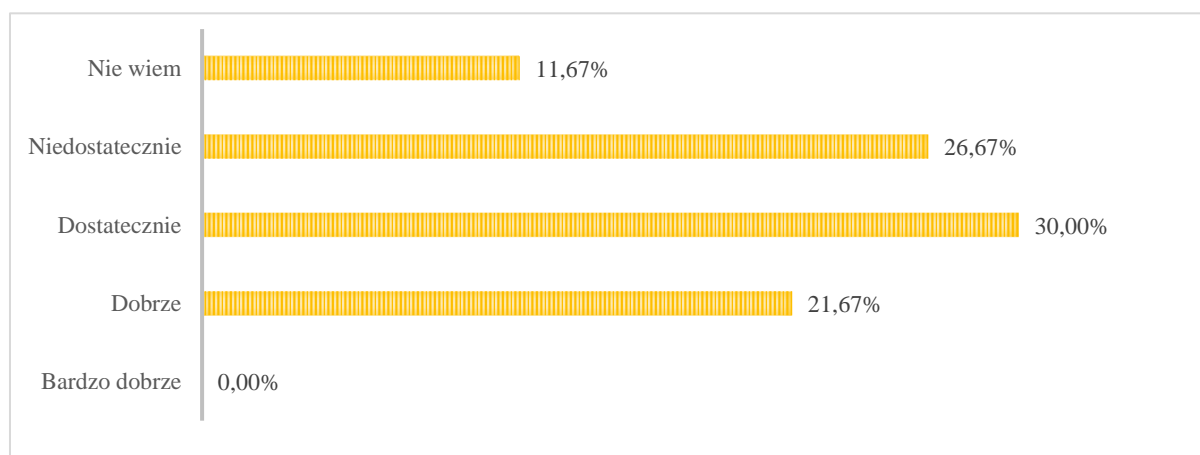
Brak jest gabinetów prywatnych świadczących usługi z zakresu szeroko pojętej opieki medycznej i leczenia specjalistycznego. Opiekę całodobową zapewnia Nowy Szpital we Wschowie.

W roku 2019 udzielono łącznie 5 548 porad w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej oraz 5 548 porad w ramach opieki podstawowej.⁹

Na terenie gminy nie działa ani jedna ogólnodostępna apteka, a co za tym idzie mieszkańcy mają utrudniony dostęp do leków. Na terenie powiatu górowskiego działa dziewięć ogólnodostępnych aptek oraz dwa punkty apteczne.

21,67% mieszkańców, biorących udział w badaniu ankietowym oceniła na poziomie dobrym ofertę gminy w zakresie ochrony zdrowia. 30,00% ankietowanych przyznało, że gmina jest dostatecznie przygotowana w tym zakresie, natomiast 26,67% stwierdziło, że oferta usług medycznych jest niedostateczna. Pozostałe 11,67% nie udzieliło jednoznacznej odpowiedzi.

Wykres 4. Jak ocenia Pani/Pan poziom opieki zdrowotnej w gminie?

⁹ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/484#>

Jak wynika z odpowiedzi badanych największym problemem jest trudny dostęp do lekarzy POZ (szczególnie w aktualnej sytuacji epidemicznej), jak również brak dostępu do lekarzy specjalistów. Ankietowani zwrócili również uwagę na zasadność stworzenia punktu aptecznego na terenie gminy Jemielno, uruchomienie punktu poboru krwi oraz organizowanie spotkań dotyczących zdrowego trybu życia.

Bezpieczeństwo

Główne zadania w zakresie ochrony bezpieczeństwa mieszkańców oraz utrzymania porządku publicznego realizuje Komenda Powiatowa Policji w Górze. W Jemielnie znajduje się również posterunek policji obsługiwany przez dwóch dzielnicowych. Ponadto na terenie gminy Jemielno funkcjonuje 6 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym dwie jednostki należące do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego (OSP Jemielno, OSP Luboszyce) oraz 4 pozostałe (OSP Psary, OSP Lubów, OSP Daszów, OSP Irządze). Gmina Jemielno obsługiwana jest przez Państwową Straż Pożarną w Górze.

W 2019 roku w gminie Jemielno stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) 76 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 25,28 przestępstw. Jest to wartość nieznacznie mniejsza od wartości dla województwa dolnośląskiego oraz znacznie większa od średniej dla całej Polski.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Jemielno wynosi 76,90% i jest znacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa dolnośląskiego oraz nieznacznie większy od wskaźnika dla całej Polski.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Jemielno najczęściej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 19,40 (wykrywalność 74%) oraz przeciwko mieniu - 9,16 (wykrywalność 45%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa drogowe - 2,71 (100%), o charakterze gospodarczym - 1,63 (55%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,60 (95%).

Biorąc pod uwagę ostatnie lata można zauważyć, iż ogólna liczba odnotowanych przestępstw na terenie gminy Jemielno wzrasta i coraz częściej dochodzi do przestępstw o charakterze kryminalnym.

Tabela 6. Przestępstwa odnotowane na terenie gminy w latach 2014-2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem	62	66	59	59	69	76
Kryminalne	44	46	38	39	49	58
Przeciwko mieniu	30	32	26	24	32	28
Drogowe	8	11	11	10	10	8
Gospodarcze	6	6	7	5	7	5
Przeciwko życiu i zdrowiu	3	2	2	1	1	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kultura i sport

Instytucjami odpowiedzialnymi za działalność kulturalną na terenie gminy Jemielno są Gminny Ośrodek Upowszechniania Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna oraz jej dwie filie w Psarach i Luboszcach.

Według danych z 2019 w gminie Jemielno działały 3 biblioteki i filie publiczne posiadające księgozbiór liczący 28 855 wolumenów.

Na terenie gminy organizowanych jest wiele uroczystości okolicznościowych i imprez plenerowych. Do tradycyjnych już między innymi należą dożynki gminne, które co roku organizowane są w innej wsi gminy, turniej w piłkę siatkową między sołectwami o Puchar Wójta Gminy Jemielno, kuligi z ogniskiem i pieczonymi kielbaskami, konkursy, quizy i pokazy o różnej tematyce. Cyklicznie od wielu lat odbywa się Święto Jemioły i Pieroga, które ściąga szerokie rzesze smakoszy pierogów z całego regionu. Impreza ta obchodzona jest w ostatnią niedzielę lipca każdego roku.

W organizację rozmaitych wydarzeń włączają się także szkoły – Szkoła Podstawowa w Irządzach oraz Szkoła Podstawowa w Jemielnie. Dzięki temu, dzieci i młodzież mają okazję zaprezentowania swoich talentów szerszej publiczności, rozwijając przy tym pasję i zainteresowania oraz zdobywając doświadczenie sceniczne.

Na terenie gminy Jemielno organizowane są również wystawy fotograficzne, plastyczne, jak również wystawy dorobku twórców ludowych. W działalność kulturalną na terenie gminy Jemielno aktywnie włączają się również Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich, Kluby Sportowe i stowarzyszenia.

Większość sołectw posiada swoje boiska i świetlice wiejskie, które służą mieszkańcom wsi do wspólnych spotkań głównie na imprezach okolicznościowych¹⁰.

Zespoły muzyczne:

- Chór Klubu Seniora „Złota Jesień”;
- Chór „Śpiewajmy Razem” z Luboszcyc;
- Zespół „Nadodrzanie” z Lubowa;
- Kapela ludowa „Gramy i śpiewamy” z Łęczycy.

---

¹⁰ Strategia Rozwoju Gminy Jemielno na lata 2016-2023

Z Gminą związany jest również autorski amatorski kabaret „Błode Pojęcie”, współtworzony przez jedną z naszych mieszkank.

Na terenie gminy działa Gminny Związek Klubów Sportowych w Jemielnie, w skład którego wchodzi cztery Kluby Sportowe:

- „SPARTA” Kietłów,
- „BŁYSKAWICA” Luboszyce,
- „ZRYW” Jemielno,
- „VICTORIA” Psary.

Działalność klubów polega na organizowaniu imprez sportowych, rekreacyjnych i na udziale w kwalifikowanych zawodach sportowych młodzieży i dorosłych w piłce nożnej i siatkowej.

Gmina realizuje również ogólnopolski program „Lokalny Animator Sportu”, dzięki któremu mieszkańcy w różnym wieku mogą aktywnie spędzać czas, korzystając z bezpłatnych zajęć taki jak np. koszykówka, siatkówka, piłka nożna, tenis stołowy itp.

Osoby zainteresowane mogą skorzystać także z zajęć odpłatnych, takich jak karate bądź zumba, prowadzonych przez instruktorów zewnętrznych. Z myślą o dzieciach i młodzieży, Gmina przystąpiła do programu „Szkolny Klub Sportowy”, przez co najmłodszy członkowie lokalnej społeczności mają dodatkowe dwie godziny bezpłatnych zajęć w tygodniu. Te dodatkowe treningi przekładają się na osiągnięcia uczniów szkół podstawowych Gminy Jemielno, którzy często sięgają po laur zwycięstwa podczas rozmaitych turniejów, meczy i rozgrywek sportowych.

Wszystkie zajęcia odbywają się od poniedziałku do piątku w godzinach popołudniowych na Orliku, a w przypadku niesprzyjających warunków atmosferycznych w hali sportowej usytuowanej przy Szkole Podstawowej w Jemielnie.

Hala może zostać również bezpłatnie udostępniona mieszkańcom, którzy mają własny pomysł na trening lub preferują inne dyscypliny, lecz nie mają miejsca na ćwiczenia. Walory przyrodnicze i krajobrazowe Gminy Jemielno sprawiają, że jest to także znakomite miejsce do wędkowania, nordic walking oraz wycieczek rowerowych w grupie lub w pojedynkę.¹¹

---

¹¹ <http://jemielno.pl/>

Na terenie gminy Jemielno znajdują się wiele obiektów sportowych oraz obiektów rekreacyjnych (plac zabaw, amfiteatry).

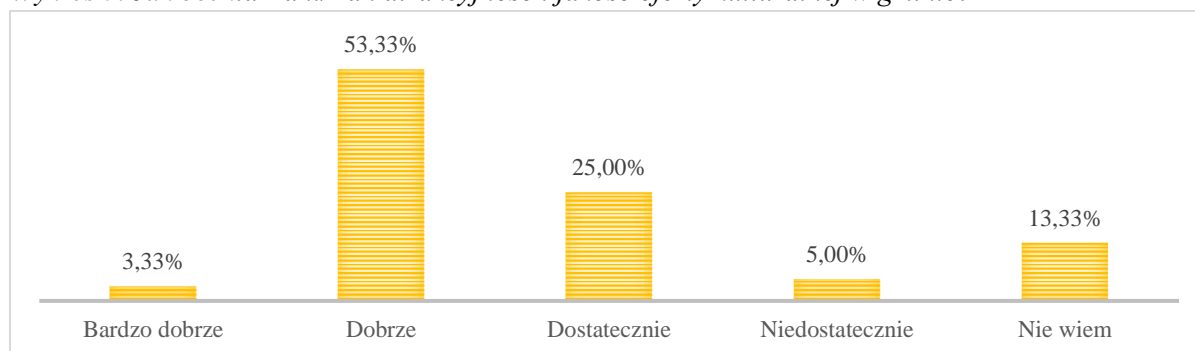
W 2019 r. na terenie gminy Jemielno zorganizowano łącznie 39 imprez kulturalnych, w których wzięło udział łącznie 12 260 osób.

Tabela 7. Imprezy kulturalne na terenie gminy Jemielno w roku 2019

Forma wydarzenia	Ilość	Liczba uczestników
Wystawy	4	800
Festiwale i przeglądy artystyczne	1	500
Koncerty	4	4 000
Imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	13	6 000
Konkursy	4	420
Pokazy teatralne	2	60
Warsztaty	3	140
Inne	8	340

Jakość oferty kulturalnej gminy większość mieszkańców tj. 53,33% oceniło na poziomie dobrym. 25,00% przyznało, że zasoby gminy w tym zakresie są dostateczne, a 3,33% stwierdziło, że bardzo dobre. Zdaniem 5,00% respondentów oferta kulturalna jest niedostateczna. Pozostałe 13,33% badanych nie wyraziło swojej opinii.

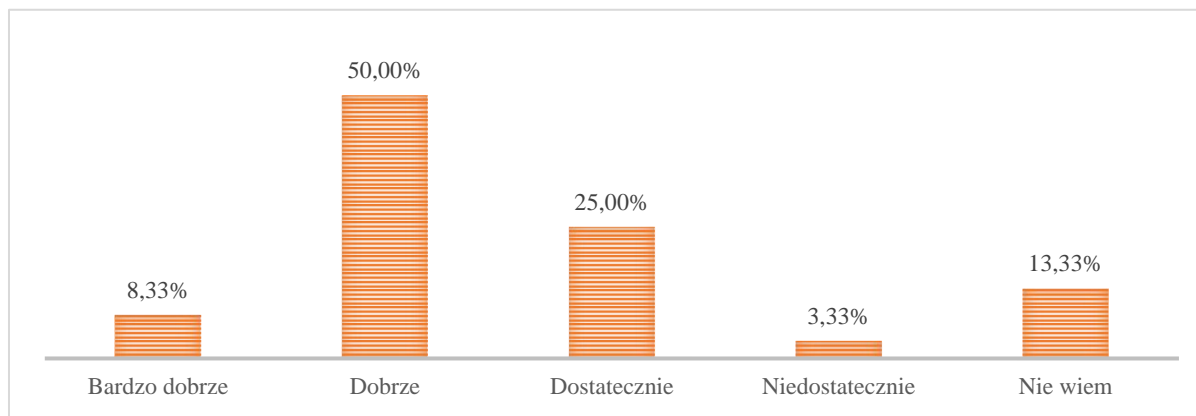
Wykres 5. Jak ocenia Pani/Pan atrakcyjność i jakość oferty kulturalnej w gminie?

Gdy zapytano ankietowanych jakich placówek kulturalnych lub form zajęć artystycznych brakuje w gminie lub dostęp do nich jest ograniczony, najczęściej wymieniali kino, teatr. Pojawiły się również odpowiedzi wskazujące na małą ilość zajęć dla dzieci np. sportowych, muzycznych, tanecznych, a także brak oferty zajęć dla dorosłych np. kursy tańca, warsztaty kulinarne.

Ofertę gminy w zakresie sportu i rekreacji, 50,00% mieszkańców oceniło na poziomie dobrym. 25,00% uznało, że zasoby gminy są dostateczne, a 8,33% stwierdziło, że bardzo dobre. 3,33% przyznało, iż jest ona niedostateczna. Pozostałe 13,33% badanych przyznało, że oferta gminy w tym zakresie jest niedostateczna.

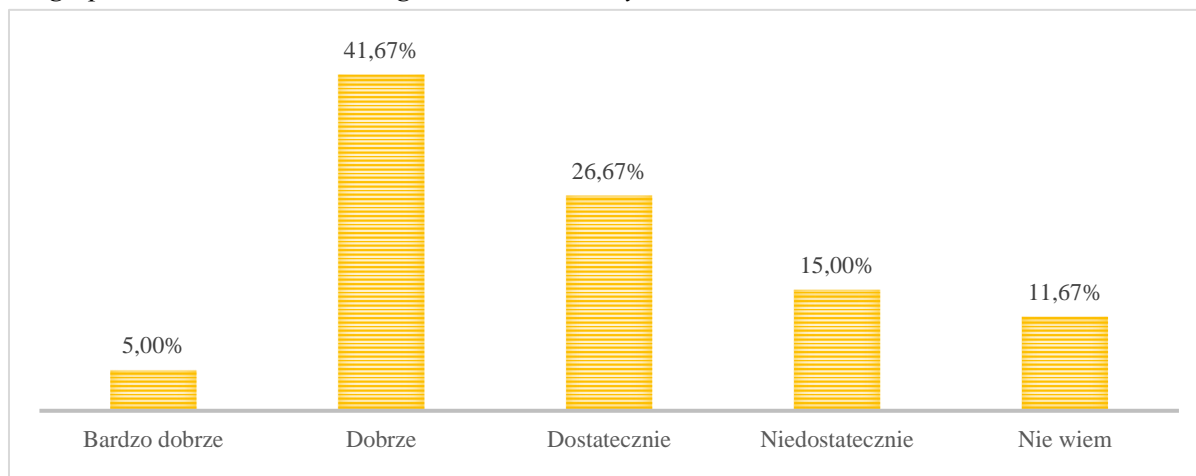
Wykres 6. Jak ocenia Pani/Pan ofertę gminy w zakresie sportu i rekreacji?

Wśród działań i inwestycji, które należałoby podjąć w gminie w celu pełniejszego dostosowania oferty w zakresie sportu i rekreacji mieszkańcy wskazywali najczęściej utworzenie ścieżek rowerowych. Jako zasadne wskazano poszerzenie oferty zajęć sportowych i ruchowych, skierowanej zarówno do dzieci jak również osób dorosłych (np. zawody sportowe, wyjazdy na basen).

Ponadto 41,67% ankietowanych mieszkańców dobrze oceniło działania gminy w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Wykres 7. Jak Pani/Pan ocenia działania podejmowane w gminie w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży?

Turystyka i rekreacja

Gmina Jemielno wyróżnia się szczególnymi walorami turystycznymi: różnorodnością krajobrazu oraz bogatą florą i fauną, co składa się na jej niepowtarzalny wizerunek. Szlaki turystyczne rowerowe, piesze oraz kajakowe znajdujące się na terenie gminy, pomagają w poznawaniu przyrody i miejscowej kultury. Walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy Jemielno znajdującej się w Dolinie rzek Odry i Baryczy oraz duże kompleksy leśne w środkowej części Gminy stanowią determinanty jej rozwoju przestrzennego i gospodarczego.

Gmina Jemielno jest członkiem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Kraina Łęgów Odrzańskich”. Celem Stowarzyszenia jest wspólne działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru doliny rzeki Odry z szczególnym uwzględnieniem ochrony wyjątkowo cennej przyrody w tym lasów łęgowych, łąk zalewowych i starorzeczu. Obecnie Partnerstwo Kraina Łęgów Odrzańskich zajmuje obszar obejmujący 13 gmin położonych na odcinku Odry pomiędzy Wrocławiem, a Głogowem.

Rysunek 2. Partnerstwo „Kraina Łęgów Odrzańskich”

Szlaki turystyczne i ścieżki edukacyjne na terenie gminy Jemielno:

- **Szlak Bocianich Gniazd** o długości około 18 km biegnący wałem przeciwpowodziowym rzeki Odry.

- **Szlak Krajobrazowy – „Wielka Pętla”** o długości około 34 km;
- **Szlak Panoram Widokowych** – o długości około 10 km, Jemielno – Łęczyca – Psary – Cieszyny – Jemielno biegnący drogami powiatowymi;
- **Wydмова Pętla** – szlak leśny o długości 13 km;
- **Bieliszowska Kropla** – ścieżka dydaktyczna rolniczo-leśna o długości około 6 km.

W 2019 roku w gminie Jemielno znajdowało się około 1 km ścieżek rowerowych będących pod zarządem urzędu marszałkowskiego.

Bazę turystyczną gminy Jemielno stanowią dwa kompleksy: schronisko **"Pod Lipami"** w Jemielnie oraz **Dom Myśliwski** w Bielizowie. W Kietlowie znajduje się prywatna stadnina koni oraz klub jeździecki. Psary mogą pochwalić się pięknym, wyremontowanym pałacem oraz prywatnym ośrodkiem opiekuńczym dla osób starszych **„Seniovita”¹²**.

---

¹²Strategia Rozwoju Gminy Jemielno na lata 2016-2023

Rynek pracy

Zgodnie z danymi GUS na koniec roku 2019, w gminie na 1000 mieszkańców pracuje 51 osób. Ogółem w gminie pracuje 153 osoby, w tym 66,67% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 33,33% mężczyźni. Na przestrzeni lat 2016- 2019 liczba osób pracujących utrzymuje się na podobnym poziomie.

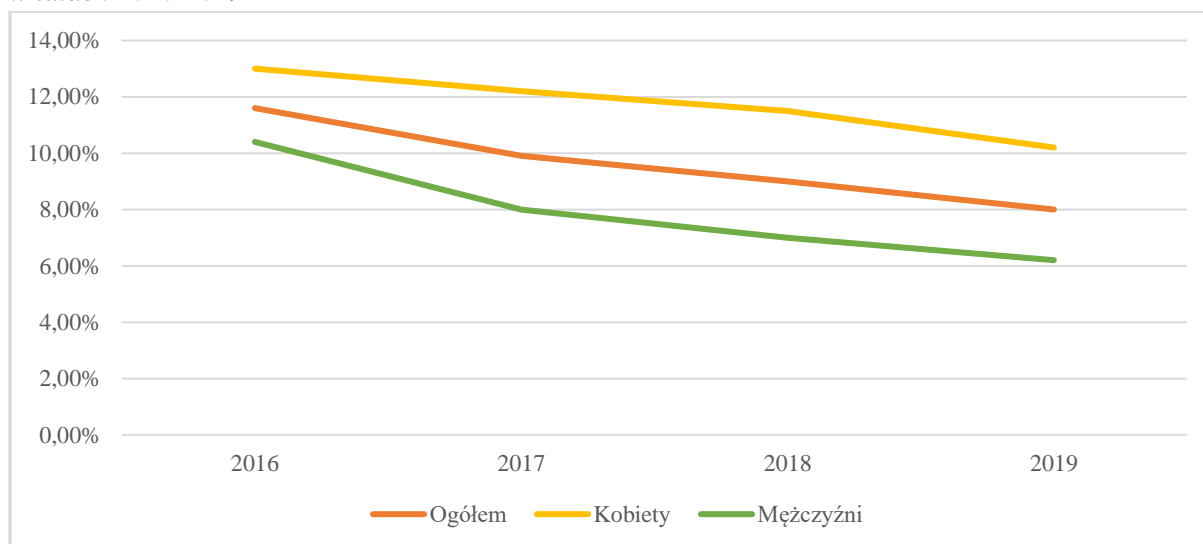
Tabela 8. Liczba osób pracujących w gminie Jemielno w latach 2016-2019

Liczba osób pracujących w gminie	2016	2017	2018	2019
Pracujący ogółem; w tym:	143	140	140	153
Kobiety	90	93	95	102
Mężczyźni	53	47	45	51

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni lat 2016-2019 widoczny jest stały spadek udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Na koniec roku 2019 współczynnik ten wynosił 8,0% (10,2% wśród kobiet i 6,2% wśród mężczyzn).

Wykres 8. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016-2019

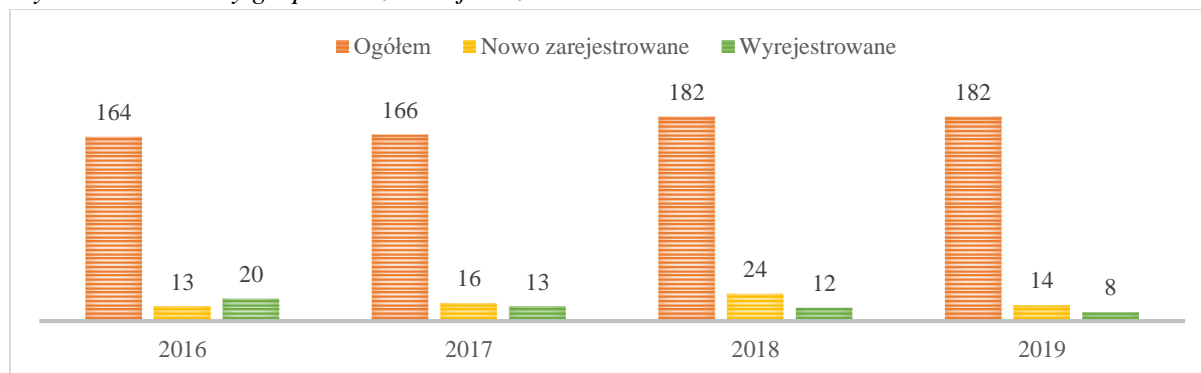
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gospodarka

W gminie Jemielno w roku 2019 w rejestrze REGON zarejestrowane były 182 podmioty gospodarki narodowej, z czego 123 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 14 nowych podmiotów, a 8 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Jemielno najwięcej (8) jest stanowiących spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (176) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 6,0% (11) podmiotów jako rodzaj działalności deklaroowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklaroowało 28,0% (51) podmiotów, a 65,9% (120) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Jemielno najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (32.5%) oraz Budownictwo (28.5%).

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się stały wzrost ogólnej liczby zarejestrowanych podmiotów.

Wykres 9. Podmioty gospodarcze w rejestrze REGON w latach 2016-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie powyższych danych można wnioskować, iż warunki do rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej są sprzyjające, a działania gminy w zakresie wspierania i rozwoju przedsiębiorczości przyczyniają się do poprawy stanu gospodarki lokalnej.

DIAGNOZA ISTNIEJĄCYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY JEMIELNO

Na początku badania ankietowego poproszono mieszkańców o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym na terenie gminy Jemielno. Przyjętą w tym pytaniu miarą ważności różnych problemów społecznych była średnia uzyskana w wyniku odpowiedzi respondentów, gdzie waga punktowa wynosiła odpowiednio od 5 przy problemie uważanym za „bardzo istotny” do 1 przy „nieistotnym”.

Poniższa tabela przedstawia skalę ważności poszczególnych problemów wskazaną przez mieszkańców w trakcie badania.

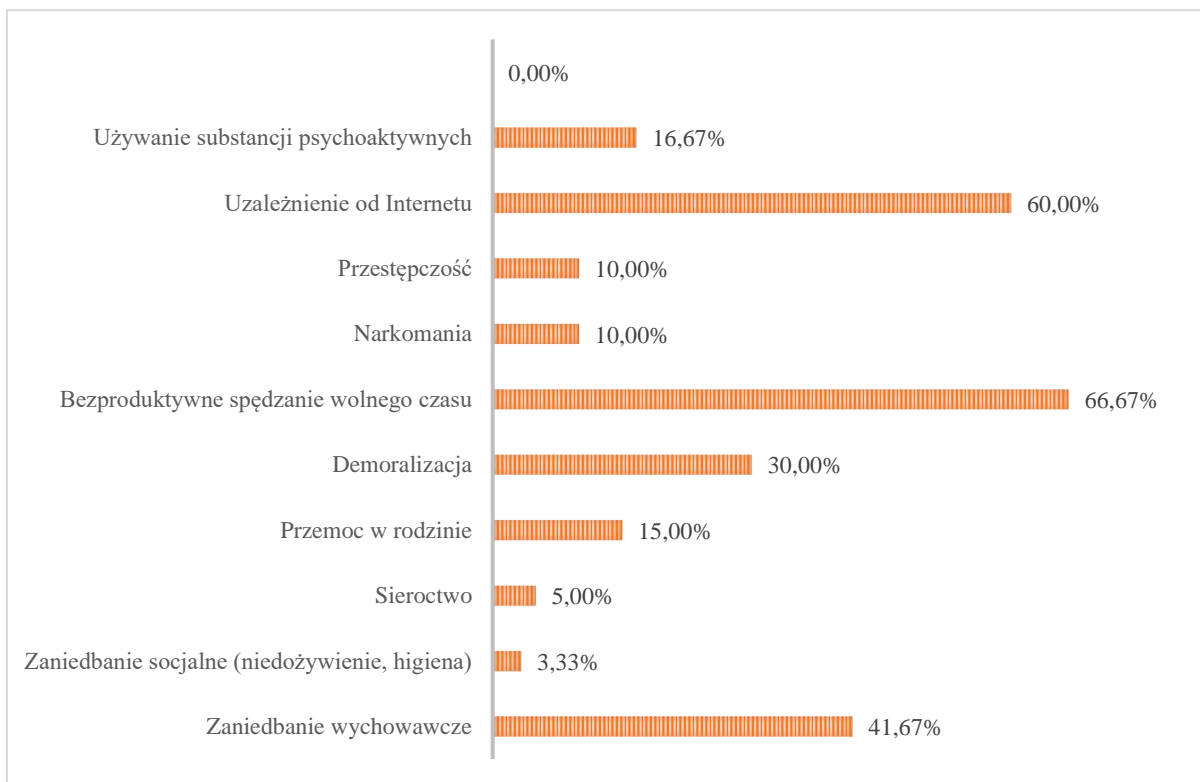
Tabela 9. Ocena ważności problemów społecznych występujących na terenie gminy Jemielno

Problemy społeczne	Ważność problemu
Alkoholizm	3,45
Narkomania	2,30
Wzrost przestępczości	2,17
Nowe substancje psychoaktywne (dopalacze)	2,62
Bezrobocie	3,02
Ubóstwo	2,31

Jak wynika z badań, ankietowani mieszkańcy w hierarchii problemów najwyżej usytuowali alkoholizm, którego ważność została oceniona na poziomie 3,45. Stosunkowo wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu jednoznacznie wskazuje priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Ważność pozostałych problemów, występujących na terenie gminy Jemielno została oceniona przez mieszkańców na nieco niższych poziomach.

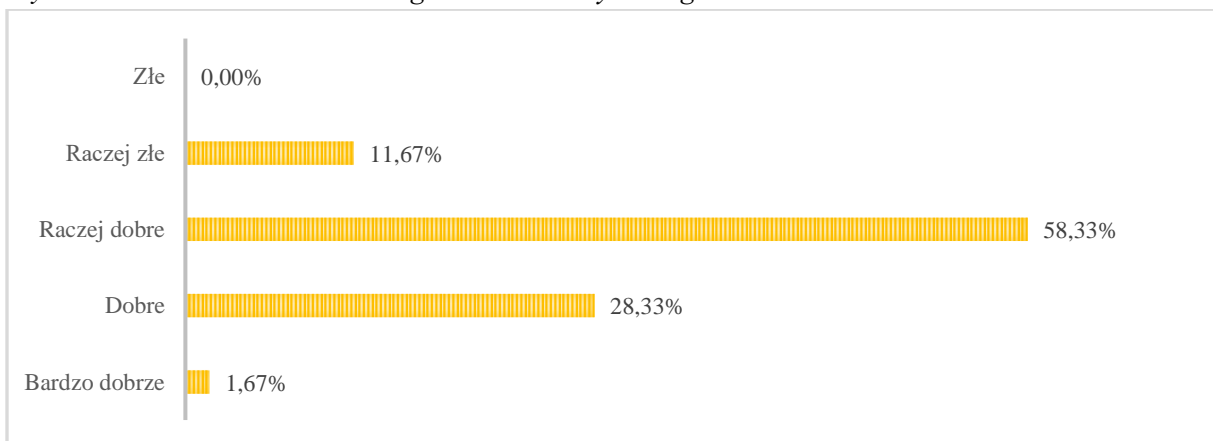
Mieszkańcy zostali również zapytani jakie negatywne zjawiska dostrzegają na terenie gminy w odniesieniu do dzieci i młodzieży. Jak wynika z odpowiedzi najbardziej zauważalnym problemem jest bezproduktywne spędzanie czasu wolnego, a kolejno uzależnienie od Internetu. Wielu respondentów zwróciło również uwagę na zaniedbanie wychowawcze oraz demoralizację.

Wykres 10. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzega Pani/Pan najczęściej?

Ogólne warunki życia w gminie Jemielno mieszkańcy najczęściej oceniali jako raczej dobre. Taką odpowiedź wskazało 58,33% respondentów. 28,33% oceniło je na poziomie dobrym, 1,67% na poziomie bardzo dobrym, a pozostałe 11,67% stwierdziło, iż są one raczej złe.

Wykres 11. Jak ocenia Pani/Pan ogólne warunki życia w gminie?

Problemy w obszarze pomocy społecznej

Zgodnie z art. 2. 1. Ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Zgodnie z Art. 3. w/w ustawy Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom, o których mowa w art. 2 ust. 1, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy. Potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i mieszczą się w możliwościach pomocy społecznej.

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W JEMIELNIE

Zadania pomocy społecznej w gminie wykonuje ośrodek pomocy społecznej w Jemielnie. Realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, kieruje się ustaleniami przekazanymi przez Wojewodę, natomiast wykonując zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej, kieruje się ustaleniami Wójta. Ośrodek pomocy społecznej koordynuje realizację strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka; Kierownik ośrodka pomocy społecznej może wytaczać na rzecz obywateli powództwa o roszczenia alimentacyjne.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W JEMIELNIE

- 1) kierownik
- 2) główna księgowa
- 3) starszy pracownik socjalny - praca w terenie; rejon: Jemielno, Śleszów, Cieszyny, Psary/Zawiszów, Daszów, Osłowice oraz sekcja świadczeń

- 4) specjalista pracy socjalnej – stanowisko ds. pracy socjalnej w terenie, teren: Kietłów, Równa, Uszczonów, Luboszyce, Irządze, Ciechanów, Smolne, Borki, Bieliszów
- 5) specjalista pracy socjalnej - stanowisko ds. pracy socjalnej w terenie, teren: Piotrowice, Czeladź M., Łęczycza, Piskorze, Zdzesławice, Majówka, Lubów, Chorągvice
- 6) referent do obsługi: dodatków mieszkaniowych i energetycznych, świadczenia wychowawczego, pomocy materialnej dla uczniów
- 7) starszy administrator (1 etat) - stanowisko ds. świadczeń rodzinnych, pomocy osobom uprawnionym do świadczeń alimentacyjnych, postępowań wobec dłużników alimentacyjnych¹³.

W celu realizacji zadań pomocy społecznej Ośrodek w miarę potrzeb oraz możliwości finansowych, zatrudnia na umowy – zlecenia opiekunki środowiskowe świadczące usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania osób potrzebujących oraz asystentki rodzin.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jemielnie wynika, iż ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy na przestrzeni lat 2017-2019 zmalała.

Tabela 10. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną

	2017	2018	2019
Rodziny korzystające ze świadczeń GOPS	212	192	172

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielnie

Najczęstszą formą udzielanej pomocy są świadczenia niefinansowe - porady, choć liczba rodzin korzystających z tego typu pomocy na przestrzeni ostatnich trzech lat nieco zmalała. Wiele osób korzysta z świadczeń pieniężnych oraz rzeczowych, głównie w postaci posiłku.

Istotną formę wsparcia stanowi także pomoc socjalna, która jest ważnym zadaniem własnym o charakterze obowiązkowym. Praca socjalna jest to działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w środowisku. Praca socjalna prowadzona jest z osobami i rodzinami w celu rozwiązania lub wzmocnienia aktywności samodzielności życiowej. Prowadzona jest również ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy oraz koordynacji działań instytucji

---

¹³Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy Jemielno na lata 2014-2020

i organizacji istotnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności. W ramach pracy socjalnej pracownicy socjalni świadczą pomoc w uzyskaniu różnych świadczeń między innymi: świadczeń emerytalno-rentowych świadczenia uzupełniającego, świadczeń rodzinnych, pisania wniosków itp. Pracę socjalną ciężko przedstawić jest w liczbach, tabelach, trudno jest ją opisać. Zajęcie to jest bardzo czasochłonne. Czasami jedna sprawa wymaga wykonania wielu telefonów, odwiedzenia wielu instytucji, współpracy z różnymi ludźmi i organizacjami. Podsumowując jest to jedno z najtrudniejszych zadań wyznaczonych przez ustawę o pomocy społecznej.

Tabela 11. Rodzaje świadczeń przyznanych w ramach zadań zleconych i własnych

Rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS	2017	2018	2019
	Osoby		
Świadczenia pieniężne	120	121	92
Świadczenia niepieniężne ogółem, w tym: - posiłki	70	57	52
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej ogółem, w tym: -wyłącznie w postaci pracy socjalnej	190	180	150

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielnie

W roku 2019 najczęstszym powodem udzielania pomocy społecznej było ubóstwo, a kolejno bezrobocie i długotrwała choroba.

Tabela 12. Powody przyznawania pomocy społecznej

Powód trudnej sytuacji życiowej	2017	2018	2019
	Osoby		
niepełnosprawności	49	40	34
bezrobocia	102	89	65
osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	0
ubóstwa	129	111	84
bezzradności opiek. wych.	31	29	27
Długotrwałej choroby	87	86	62
Przemocy w rodzinie	2	1	0
inne	11	9	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielnie

Zgodnie z danymi GUS w 2019 roku ze świadczeń rodzinnych korzystało 149 rodzin, w których pomocą objęto łącznie 292 dzieci. Przeciętna miesięczna liczba rodzin w gminie pobierających świadczenie wychowawcze 500 plus w 2019 roku wyniosła 219, a liczba dzieci w rodzinach 363. Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba osób korzystających ze świadczeń rodzinnych i wychowawczych zmalała.

Tabela 13. Korzystający ze świadczeń rodzinnych i wychowawczych w latach 2017-2019

Korzystający ze świadczeń	2017	2018	2019
Świadczenia rodzinne:			
- rodziny	159	151	149
- dzieci	298	310	292
Świadczenia wychowawcze 500 plus:			
- rodziny (przeciętna miesięczna liczba pobierających świadczenie)	232	216	219
-dzieci	379	353	363

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych GUS beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej w 2019 roku było 116 gospodarstw domowych, w których pomocą objęto łącznie 341 osób. Na przestrzeni lat 2017-2019 zmalała zarówno liczba gospodarstw domowych jak i liczba osób korzystających z środowiskowej pomocy społecznej.

Wykres 12. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W ramach przygotowania dokumentu Strategii przeprowadzono badanie ankietowe wśród pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jemielnie, w którym wzięło udział 6 osób. Jak wynika z pozyskanych danych, wśród najważniejszych problemów społecznych, które dotyczą rodziny z terenu gminy pracownicy GOPS najczęściej wymieniali ubóstwo, a kolejno bezrobocie. Pojedyncze odpowiedzi wskazywały również na nieporadność

życiowa, alkoholizm, niedostateczny dostęp do poradnictwa psychologiczno- prawnego oraz niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami. Z odpowiedzi pracowników GOPS wynika również, iż rodziny z dziećmi najczęściej zgłaszają problemy finansowe, trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz bezrobocie. Pojedyncze odpowiedzi wskazywały na problemy zdrowotne w rodzinie, uzależnienia dokładniej nieokreślone (uzależnienie dzieci od komputera, uzależnienie od leków, uzależnienie od substancji psychoaktywnych) oraz konflikty ze współmałżonkiem/partnerem.

Bezrobocie

Na przestrzeni lat 2016-2019 ogólna liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w gminie Jemielno zmalała o 35,14%. Świadczy to o pozytywnych zmianach na rynku pracy oraz ogólnym ożywieniu gospodarczym będącymi wynikiem właściwej polityki gminy oraz działania krajowych instrumentów wsparcia bezrobotnych, w szczególności kierowanych do osób poniżej 30 roku życia, powyżej 50 roku życia oraz długotrwale bezrobotnych.

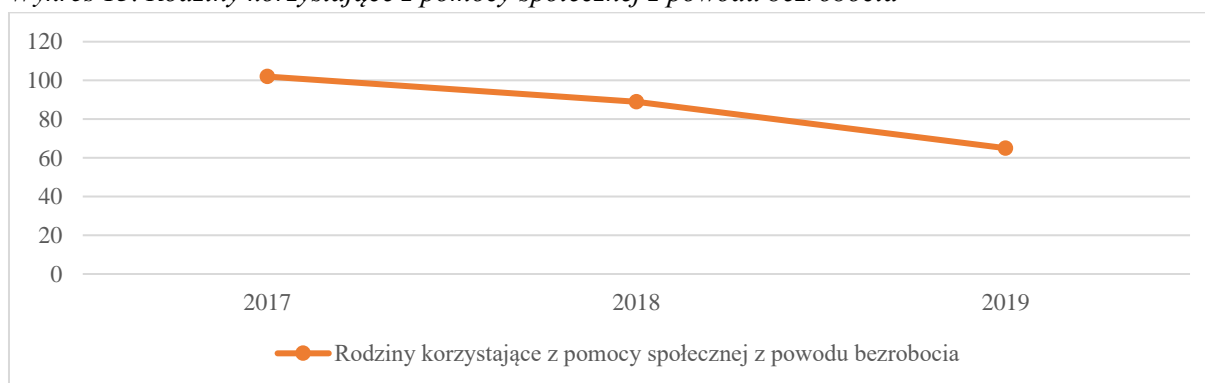
Tabela 14. Stan bezrobocia rejestrowanego w gminie Jemielno w latach 2016-2019

Stan bezrobocia	2016	2017	2018	2019
Bezrobotni zarejestrowani ogółem; w tym:	222	187	165	144
Kobiety	113	105	95	83
Mężczyźni	109	82	70	61
Osoby do 30 roku życia	70	56	50	48
Osoby po 50 roku życia	52	40	39	30
Długotrwale bezrobotne	134	125	102	86

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgodnie z danymi GOPS w Jemielnie, na przestrzeni lat 2017-2019 zmalała liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia.

Wykres 13. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu bezrobocia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielnie

Problem uzależnień od substancji psychoaktywnych

Alkoholizm

Według szacunków Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych co ósmy dorosły Polak nie pije w ogóle alkoholu. Ponadto większość osób pijących alkohol spożywa go w sposób, który nie powoduje negatywnych konsekwencji dla nich i dla osób z ich otoczenia. Jednak kilkanaście procent dorosłych Polaków spożywa alkohol problemowo. Szacuje się, że w grupie tej znajduje się ok. 900 tys. osób uzależnionych oraz ponad 2 mln osób pijących alkohol ryzykownie lub szkodliwie. Należy podkreślić, że grupa osób najczęściej pijących, stanowiąca 9% ogólnej liczby osób konsumujących alkohol, spożywa aż 43% całego wypijanego alkoholu.¹⁴

Konkretna liczba osób uzależnionych od alkoholu jest trudna do ustalenia. Posługując się danymi szacunkowymi Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych można natomiast określić przybliżoną liczbę osób wśród danej populacji, u których mogą występować różne kategorie problemów alkoholowych.

Tabela 15. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

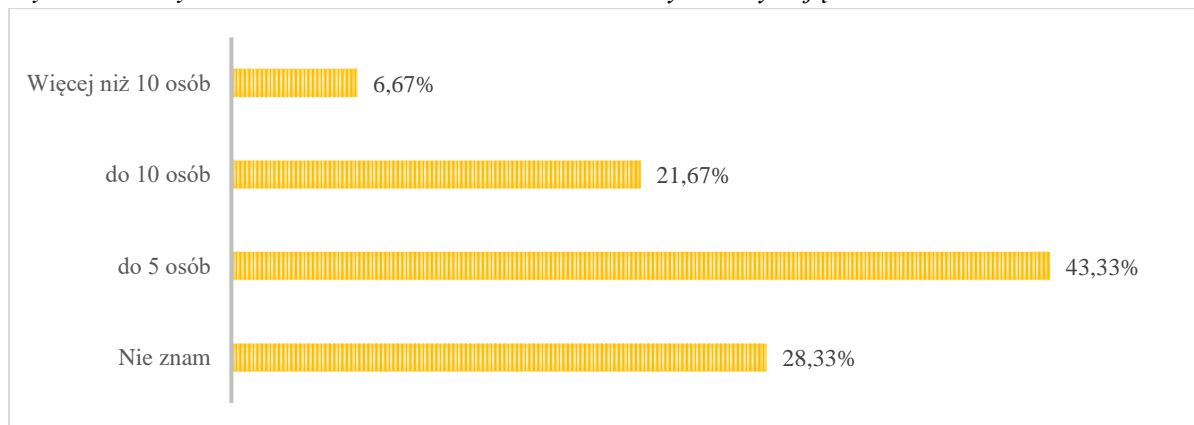
Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych (dane szacunkowe)	Polska 38,6 mln	Gmina Jemielno 2 997 mieszkańców
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 60 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 120 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 120 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	ok. 150-210 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	ok. 40 osób dorosłych i 79 dzieci

Źródło: PARPA

¹⁴ <http://www.parpa.pl/index.php/szkody-zdrowotne-i-uzaleznienie/picie-ryzykowne-i-szkodliwe>

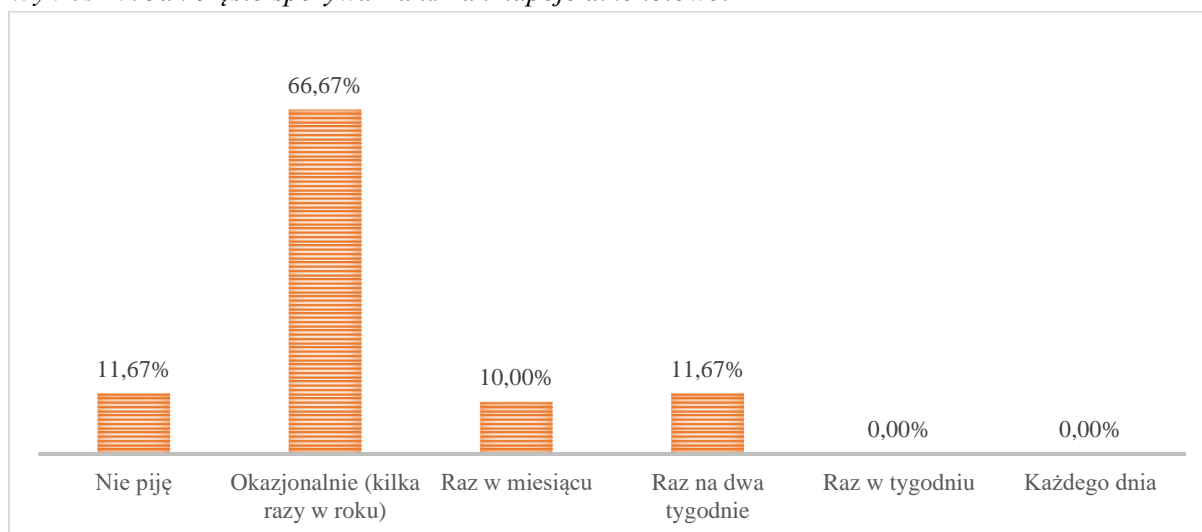
Dane z przeprowadzonej diagnozy społecznej wśród mieszkańców gminy Jemielno wskazują, iż problem alkoholizmu został usytuowany najwyżej w hierarchii problemów społecznych. 48,33% badanych stwierdziło, że jest to bardzo powszechny problem, a 31,67% badanych uznało, że są to nieliczne przypadki. Co więcej, problem odnotowany został także w odpowiedziach respondentów potwierdzających znajomość w swoim otoczeniu osób nadużywających alkoholu, ogółem 71,67% z nich przyznało, że zna takie osoby.

Wykres 14. Czy zna Pani/Pan w swoim środowisku osoby nadużywające alkohol?

Jak wskazują wyniki pozyskane w trakcie badania, 66,67% respondentów spożywa alkohol okazjonalnie, a najczęściej spożywanym napojem są drinki. 11,67% respondentów zadeklarowało abstynencję, natomiast pozostali ankietowani przyznali się do spożywania alkoholu raz w miesiącu lub częściej.

Wykres 15. Jak często spożywa Pani/Pan napoje alkoholowe?

Ponad 43,00% ankietowanych potwierdziło, że spotyka się ze zjawiskiem nietrzeźwości wśród kierowców, w tym 33,33% zadeklarowało, że zdarzyło się to kilka razy, a 10,00% stwierdziło, że są to sytuacje bardzo częste. Niepokojącym jest, iż 10,00% badanych było świadkami spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży. Mieszkańcy zwrócili również uwagę na nasilenie zjawiska spożywania alkoholu przez osoby nieletnie. 30,00% badanych przyznało, że spotkało się z przypadkami sprzedaży alkoholu osobom nieletnim.

W opinii 18,33% badanych piwo i wino są zbyt słabymi alkoholami by można się było od nich uzależnić. Co więcej, ponad 28,00% ankietowanych uważa, że tylko codzienne spożywanie alkoholu może prowadzić do uzależnienia. Wobec powyższego, powołując się na zdanie kierownika działu leczenia odwykowego i programów medycznych PARPA wystarczy, aby raz w tygodniu lub nawet raz w miesiącu odczuwać potrzebę spożycia alkoholu, bowiem nie ma określonej dopuszczalnej ilości spożywanego alkoholu, która gwarantowałaby brak szkód zdrowotnych.¹⁵ Należy zatem podejmować działania profilaktyczne mające na celu zwiększanie świadomości mieszkańców w tym zakresie.

Uwagę zwraca również wynik wskazujący, iż tylko 15,00% respondentów zna instytucje działające na terenie gminy, które pomagają osobom uzależnionym, a wśród nich wskazują Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Pozostałe 85,00% badanych przyznało się do braku wiedzy w tym zakresie.

Problem spożywania napojów alkoholowych przez młode osoby potwierdzają także wyniki badania przeprowadzonego wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Jemielno. Z pozyskanych danych wynika, iż 5,13% uczniów klas piątych i szóstych oraz 36,59% uczniów klas siódmych i ósmych miało już kontakt z alkoholem. Niepokojącym jest również fakt, iż obniża się wiek inicjacji alkoholowej, która według deklaracji badanych uczniów najczęściej przypada na wiek 11 lat. Pierwszym kontaktem z alkoholem sprzyja zazwyczaj okres wakacyjny. Wielu uczniów biorących udział w badaniu zadeklarowało, że zna osoby niepełnoletnie mające do czynienia z substancjami psychoaktywnymi. Pozyskane w trakcie badania dane wskazują, iż takie znajomości zazwyczaj poszerzają się wraz z wiekiem badanych.

---

¹⁵ Fudała J., *Bezpieczne picie alkoholu*, 2017, <https://www.mp.pl/pacjent/psychiatria/uzaleznienia/69551,bezpieczne-picie-alkoholu>

Problem alkoholizmu potwierdzają także odpowiedzi uczestniczących w badaniu sprzedawców napojów alkoholowych. 100,00% badanych przyznało, że spotyka się z próbami zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe. Badani deklarowali najczęściej, że próby zakupu alkoholu przez osoby młode zdarzają się raczej rzadko. Pozytywnym jest, że w przypadku wątpliwości co do pełnoletności klienta, wszyscy sprzedawcy proszą o okazanie dokumentu potwierdzającego wiek. Co więcej, zdecydowana większość sprzedawców uczestniczących w badaniu ankietowym ma świadomość jakie kary grożą za sprzedaż alkoholu osobie niepełnoletniej. Uwagę zwraca jednak wynik wskazujący, iż tylko 33,33% ankietowanych wie na czym polega zakaz reklamowania napojów alkoholowych w punktach sprzedaży, wynikający z art.13¹ Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Wobec powyższego zasadnym będzie podjęcie działań szkoleniowych w tym zakresie.

Akcentowany przez respondentów problem alkoholizmu wskazuje zatem jednoznacznie na priorytetowy kierunek działań, jaki powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Wobec powyższego, zasadne jest podejmowanie działań w celu eliminowania potencjalnych zagrożeń związanych z nadużywaniem alkoholu na terenie gminy. Konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym, szkoleniowym, informacyjnym, a także promującym różne formy zdrowego stylu życia.

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

Zadania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizowane są w oparciu o corocznie uchwalany Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W celu efektywnej i prawidłowej realizacji zaplanowanych działań Gminna Komisja współpracuje z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Jemielnie, Zespołem Interdyscyplinarnym, Policją; placówkami oświatowymi z terenu gminy oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz profilaktyki.

Dane z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2017-2019 wskazują, iż wzrosła liczba wniosków o leczenie odwykowe.

Tabela 16. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2017-2019

Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	2017	2018	2019
Posiedzenia KRPA (ogółem)	12	12	12
Posiedzenia podkomisji interwencyjno-motywującej*	0	0	0
Przeprowadzone rozmowy motywujące	20	30	24
Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych	0	0	0
Wnioski o leczenie odwykowe	2	1	3
Zlecenia przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	0	0	1
Wnioski do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego	1	0	1
Postanowienia w sprawie wydania opinii na sprzedaż napojów alkoholowych	4	3	3
Szkolenia, w których uczestniczyli członkowie komisji	0	0	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA w Jemielnie

*brak podkomisji interwencyjno– motywującej

Ze statystyk prowadzonych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Jemielno wynika, iż w porównaniu do 2017 roku zmniejszyła się ponad dwukrotnie liczba procedur.

Tabela 17. Procedura „Niebieskie Karty”

Procedura „Niebieskie Karty”	2017	2018	2019
Wpłynęło ogółem:	14	6	6
Wpłynęło z Ośrodka Pomocy Społecznej	4	0	1
Wpłynęło z Policji	10	6	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielno

Narkomania

„Narkomania staje się coraz bardziej powszechnym zjawiskiem w Polsce. Aż co piąty nastolatek spróbował marihuany, co dziesiąty – amfetaminy, natomiast co piętnasty próbował heroiny. Zjawisko narkomanii jest coraz bardziej wszechobecne. Obowiązujące w Rzeczypospolitej normy prawne nakładają wiele sankcji karnych na osoby powiązane ze środowiskiem narkomanii: na dealerów narkotyków, osoby, które je przetwarzają, wytwarzają, czerpią zyski ze sprzedaży lub są ich posiadaczami. Normy te są często interpretowane jako jedne z najbardziej restrykcyjnych w porównaniu z innymi państwami Europy. Zjawisko narkomanii to jeden z najpoważniejszych problemów społecznych, a także chorób XXI wieku. Osób zarażonych wciąż przybywa i są to w głównej mierze osoby młode.”¹⁶

Dane pozyskane w trakcie diagnozy zagrożeń społecznych wskazują, iż problem narkomanii jest zauważalny na terenie gminy Jemielno natomiast są to raczej sporadyczne przypadki. Taką odpowiedź wskazało 48,33% ankietowanych mieszkańców. 15,00% uważa to za problem bardzo powszechny. 6,67% stwierdziło, że problem narkomanii nie występuje na terenie gminy, natomiast pozostałe 30,00% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi. 35,00% respondentów biorących udział w badaniu zna do 5 osób zażywających narkotyki, a 10,00% wie gdzie można dokonać zakupu tego rodzaju substancji psychoaktywnych. Do zażywania narkotyków przyznało się 10,00% badanych.

W trakcie badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów pojawiły się deklaracje potwierdzające znajomość w swoim środowisku osób niepełnoletnich zażywających narkotyki. Do posiadania tego typu znajomości przyznało się 17,07% uczniów klas siódmych i ósmych. Ponadto do zażywania tego typu substancji psychoaktywnych przyznało się 7,32% uczniów klas siódmych i ósmych.

---

¹⁶ Instytut Zdrowia Publicznego, Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, *Praca zbiorowa Zdrowie i jego uwarunkowania. Problem narkomanii i narkotyków w Polsce. Rozmiar trendy i zjawiska*, Lublin 2017, http://www.neurocentrum.pl/dcten/wp-content/uploads/nowak-starz_g3p1.pdf

Problemy osób starszych, niepełnosprawność i długotrwała choroba

Dane demograficzne z ostatnich lat wskazują na problem starzenia się społeczeństwa na terenie gminy Jemielno. Jak wiadomo osoby starsze są bardziej narażone na choroby, co często prowadzi także do niepełnosprawności. Starość wiąże się z niższą aktywnością i sprawnością fizyczną, a w konsekwencji często z marginalizacją osób starszych jako zbiorowości. W związku z migracją ludzi młodych wzrasta ilość osób starszych, samotnie mieszkających, które często wymagają opieki. Na terenie gminy zauważalny jest problem zapewnienia opieki, który z biegiem lat może narastać.

Tabela 18. Podział mieszkańców ze względu na wiek

Liczba mieszkańców	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem, w tym:	3 130	3 066	3 051	3 010	2 997
Osoby w wieku 0-17 lat	625	593	589	588	588
Osoby w wieku 18-59 lat	1 839	1 810	1 787	1 729	1 701
Osoby w wieku 60 lat i więcej	666	663	675	693	708

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

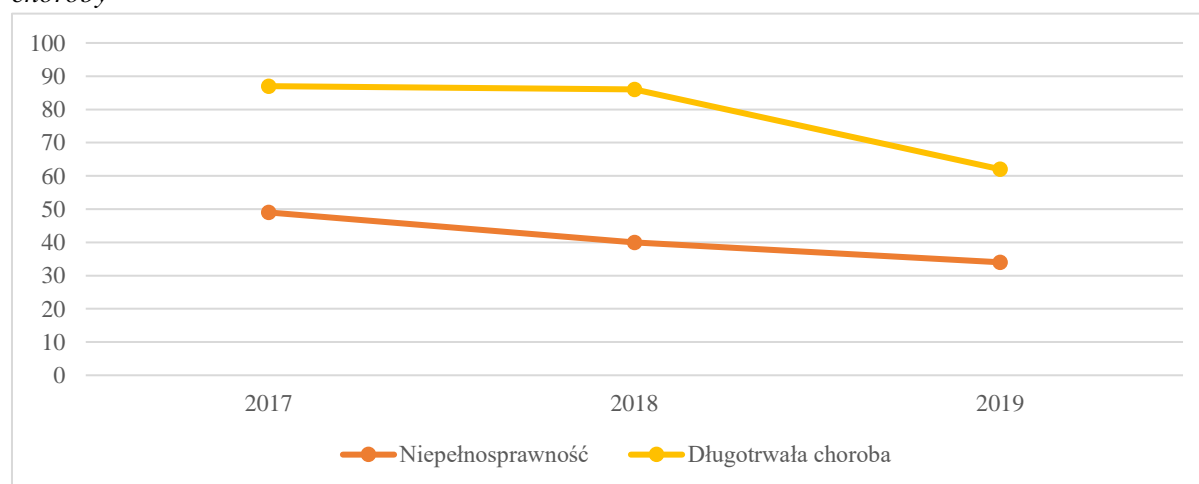
Średni wiek mieszkańców gminy Jemielno to 39,9 lat. Jest on niższy od wojewódzkiego (42,6 lat) oraz od ogólnopolskiego (41,9 lat). Średni wiek kobiet to 41 lat, natomiast mężczyzn 38,8 lat.

Na terenie gminy Jemielno od 2004 roku działa Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Starszych "Aktywni". Jego głównym celem jest rozwijanie i propagowanie inicjatyw oraz koordynowanie wszelkich działań zmierzających do poprawy warunków życia członków stowarzyszenia oraz czynne włączanie się w życie kulturalne i sportowe, a także działanie na rzecz ekologii i młodzieży szkolnej. W II połowie roku 2020 gmina Jemielno przystąpiła do realizacji Programu Wieloletniego "Senior+". Z pozyskanych środków został utworzony i wyposażony Klub Seniora w Luboszycach. W ramach zadania utworzono wstępnie 20 miejsc w klubie seniora. Celem działalności zaplanowanej na kolejne lata tj. 2021-2025 jest m.in. zapewnienie wsparcia seniorom poprzez umożliwienie korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji w tym oferty prozdrowotnej, obejmującej też usługi w zakresie aktywności ruchowej, edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej. Realizatorem zadania od 2021 roku będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jemielnie, który docelowo zatrudni też opiekuna klubu seniora w Luboszycach.

Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba to przesłanki do udzielania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, uprawniające między innymi do zasiłku okresowego, usług opiekuńczych, zasiłku pielęgnacyjnego czy świadczenia pielęgnacyjnego.

Zgodnie z danymi GOPS w Jemielnie, liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie, natomiast liczba odbiorców pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby z każdym rokiem maleje.

Wykres 16. Liczba rodzin korzystających z pomocy GOPS z tytułu niepełnosprawności lub długotrwałej choroby

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielnie

W grudniu 2020 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jemielnie przystąpił do ogólnopolskiego programu „Wspieraj Seniora”, który w szczególności obejmuje pomoc w robieniu i dostarczeniu zakupów, wyprowadzenie psa na spacer czy też inne czynności, które są utrudnione z uwagi na trwającą pandemię koronawirusa.

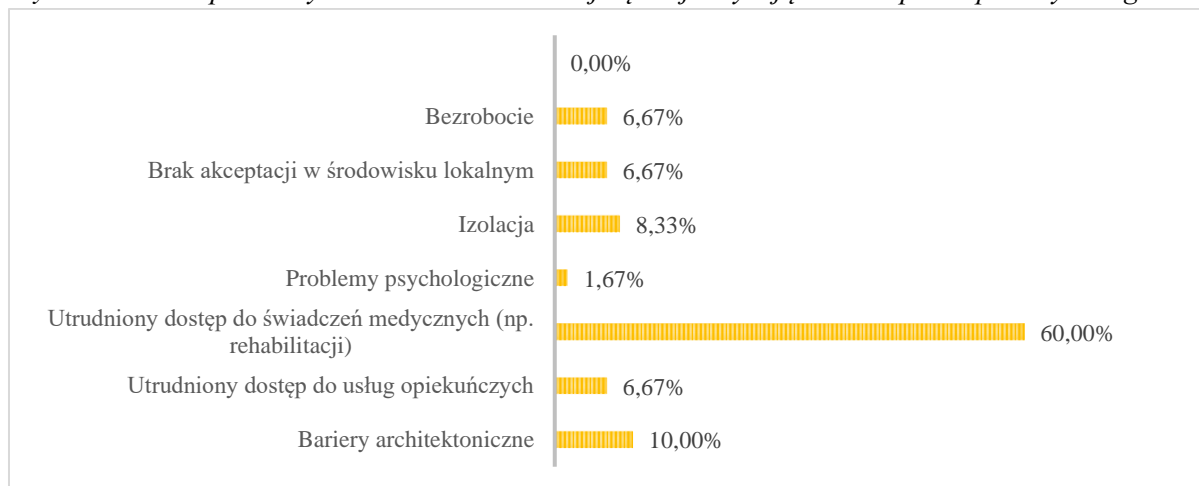
Pracownicy GOPS uczestniczący w badaniu ankietowym wymienili kilka problemów odnoszących się do osób niepełnosprawnych, które dostrzegają w trakcie swojej pracy. Wskazano na bariery architektoniczne, niedostosowaną infrastrukturę do potrzeb osób niepełnosprawnych, brak dostępu do lekarzy, ośrodka rehabilitacyjnego oraz apteki, jak również wskazano na brak zajęć i wydarzeń kulturalnych skierowanych do grupy osób niepełnosprawnych. W większości respondenci uznali, że oferta gminy skierowana do osób

niepełnosprawnych, w zakresie opieki, pomocy, wsparcia czy usług opiekuńczych nie jest wystarczająca.

Z kolei wśród problemów dotyczących osób starszych pracownicy GOPS wymieniali najczęściej niedostateczną pomoc medyczną- lekarską i pielęgniarstwa, brak zainteresowania i opieki ze strony rodziny, brak apteki i komunikacji publicznej oraz brak dziennego ośrodka wsparcia dla osób starszych. Według opinii respondentów, oferta gminy w zakresie opieki, pomocy, wsparcia i usług opiekuńczych dla osób starszych jest wystarczająca.

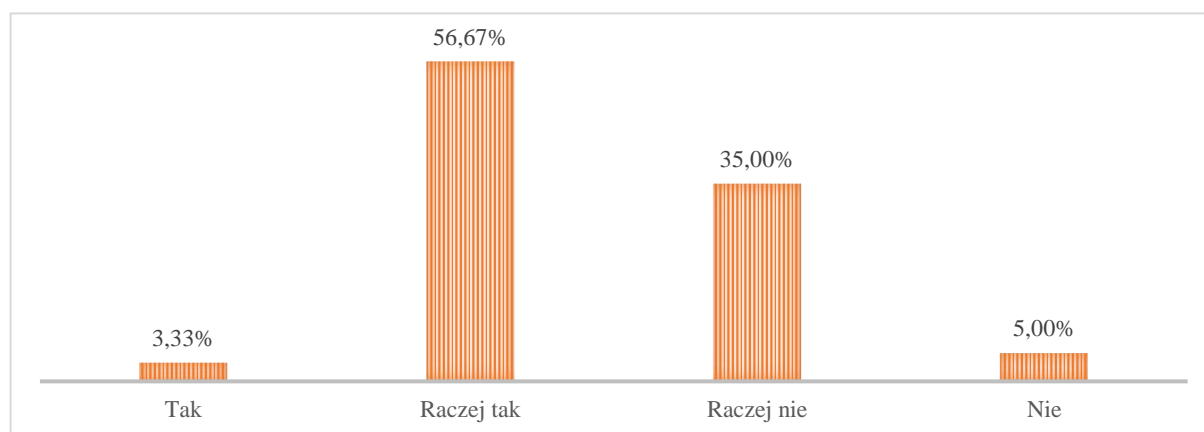
W trakcie badania ankietowego przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców gminy Jemielno wskazano kilka problemów, które ich zdaniem najbardziej dotyczą osoby z niepełnosprawnościami. Większość badanych wskazała na utrudniony dostęp do usług medycznych (np. rehabilitacji). Zwrócono również uwagę na bariery architektoniczne oraz izolację.

Wykres 17. Jakie problemy Pani/Pana zdaniem najczęściej dotyczą osób niepełnosprawnych w gminie?

Ponadto zdecydowana większość respondentów przyznała, że działania podejmowane na terenie gminy Jemielno raczej uwzględniają potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Z kolei łącznie 40,00% badanych było przeciwnego zdania.

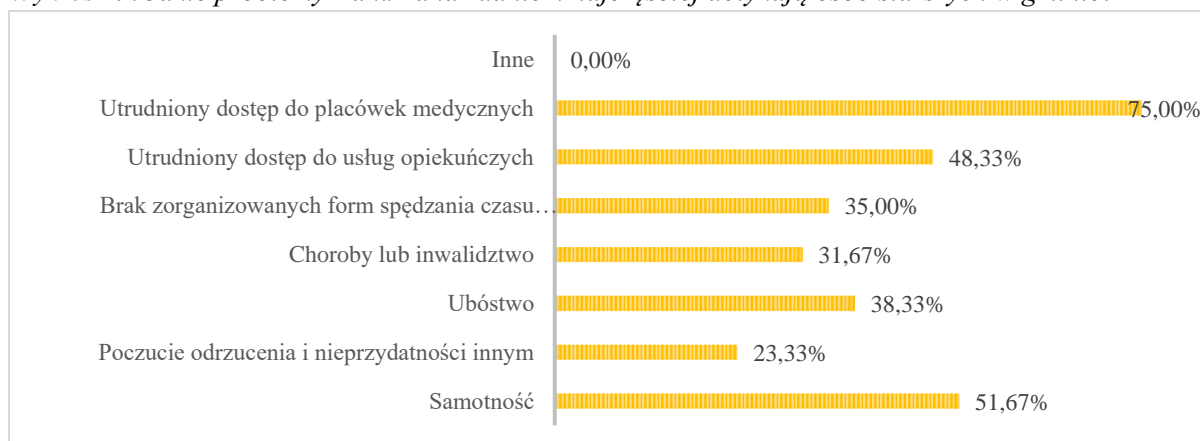
Wykres 18. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób z niepełnosprawnościami?

Wśród działań mających na celu poprawę sytuacji osób niepełnosprawnych w gminie ankietowani mieszkańcy wymieniali najczęściej zwiększenie dostępu do usług rehabilitacyjnych, lekarzy specjalistów, zapewnienie transportu. Jako zasadne wskazano również likwidację barier architektonicznych, a także utworzenie punktu aptecznego na terenie gminy Jemielno.

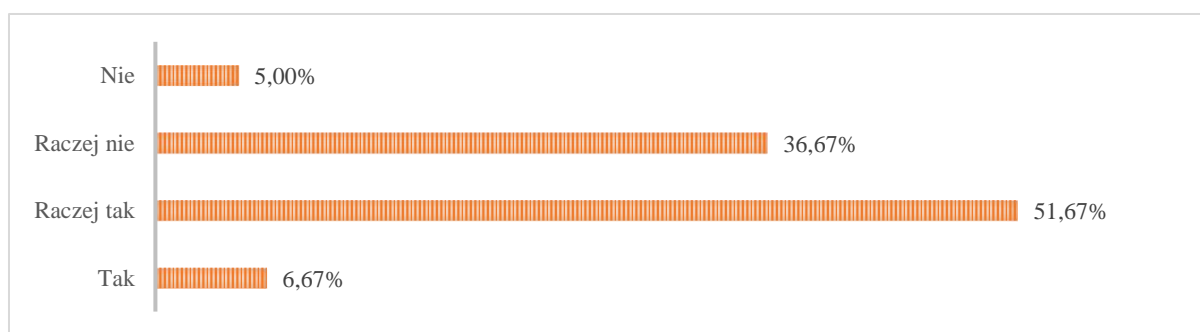
W trakcie ankietyzacji poruszono także problematykę dotyczącą osób starszych. Wśród kluczowych problemów dotyczących seniorów respondenci wskazywali najczęściej ograniczony dostęp do placówek medycznych oraz samotność. Zwrócono również uwagę na trudną dostępność usług opiekuńczych, ubóstwo, brak zorganizowanych form spędzania czasu wolnego, choroby lub inwalidztwo oraz poczucie odrzucenia i nieprzydatności innym.

Wykres 19. Jakie problemy Pani/Pana zdaniem najczęściej dotyczą osób starszych w gminie?

51,67% ankietowanych przyznało, że działania podejmowane na terenie gminy Jemielno raczej uwzględniają potrzeby osób starszych, a 6,67% przyznało, że na terenie gminy uwzględnia się takie potrzeby. Pozostałe 41,67% badanych wyraziło natomiast zdanie przeciwne.

Wykres 20. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób starszych?

Respondenci wymienili szereg działań, które ich zdaniem poprawiłyby sytuację osób starszych. Najczęściej wskazywali na utworzenie klubu seniora, zorganizowanie transportu do ośrodków zdrowia, utworzenie dziennej placówki pobytu osób starszych, zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów oraz utworzenie punktu aptecznego. Wskazali również na spotkania integracyjne, edukacyjne i informacyjne dla osób starszych.

Podmioty pomagające w rozwiązywaniu problemów społecznych:

Wśród osób i instytucji, które mogą przyczynić się do rozwiązywania lokalnych problemów, wymienić można przede wszystkim Urząd Gminy i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ważne jest również działanie Gminnego Ośrodka Upowszechniania Kultury w Jemielnie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Wójta Gminy, Sołectw, pracowników Powiatowego Urzędu Pracy, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Urzędu Marszałkowskiego, Policji. Duży wpływ na rozwiązywanie problemów społecznych mogą mieć również stowarzyszenia, które powstały na terenie gminy. Aktywni mieszkańcy, którzy chcą mieć wpływ na rozwój swojego otoczenia, rozwiązywać problemy trapiące ich społeczność lokalną stanowią coraz ważniejszą siłę rozwojową Gminy Jemielno¹⁷.

Usługi świadczone przez Powiatowy Urząd Pracy w Górze dla osób niepełnosprawnych

Osoba niepełnosprawna może być zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako:

- bezrobotny – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.
- poszukujący pracy – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Osoba z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego”

---

¹⁷ *Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jemielno na lata 2014 – 2020*

może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej.

Ponadto, osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z następujących usług lub instrumentów określonych w ustawie o promocji:

- szkoleń;
- stażu;
- prac interwencyjnych;
- przygotowania zawodowego dorosłych;
- badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy o promocji;
- zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1, 2 i 4 ustawy o promocji;
- finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3 ustawy o promocji;
- studiów podyplomowych;
- szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową;
- bonu na zasiedlenie;
- bonu szkoleniowego;
- bonu stażowego.

Dla osób niepełnosprawnych posiadających status „poszukującej pracy”, a nie pozostających w zatrudnieniu, przewidziane są usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków PFRON. Instrumenty te są adresowane bezpośrednio do osób niepełnosprawnych, jak też do ich pracodawców¹⁸.

---

¹⁸ <https://gora.praca.gov.pl/-/14313-dla-niepelnosprawnych>

Tabela 19. Instrumenty finansowane ze środków PFRON

<p>Uprawnienia pracodawcy zatrudniającego osobę z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika. • Zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy. • Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy. • Zwrot kosztów szkolenia pracownika. • Zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy. • Zwolnienie z wpłat na PFRON. • Refundacja części wynagrodzenia lub składek na ubezpieczenia społeczne.
<p>Uprawnienia osoby z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności zdolnej do pracy, posiadające status „bezrobotnego” lub poszukującego pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pomoc w znalezieniu zatrudnienia (pośrednictwo pracy). • Możliwość nabycia, uzupełnienia, podniesienia kwalifikacji zawodowych oraz zdobycia doświadczenia zawodowego (szkolenia, studia podyplomowe, staż). • Pomoc w wyborze odpowiedniego miejsca pracy przy uwzględnieniu predyspozycji zawodowych i możliwości zdrowotnych oraz wymagań w danym środowisku pracy (doradcy zawodowego).

Ubóstwo

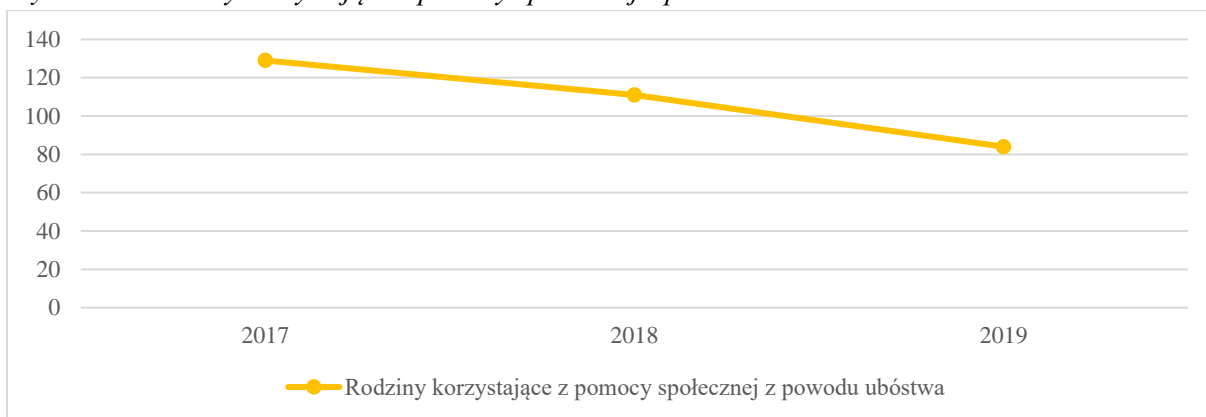
Ubóstwo jest jednym z najważniejszych i najbardziej złożonych problemów społecznych. Jest też ściśle powiązany z zagadnieniami marginalizacji i wykluczenia społecznego. Ubóstwo gospodarstw domowych w sposób szczególny uderza w wychowujące się w nich dzieci, ponieważ ogranicza i zagraża ich prawidłowemu rozwojowi i socjalizacji. Ubóstwo staje się poważnym problemem społecznym wtedy, gdy dotyczy znacznej części społeczeństwa. Skutki biedy nie rozciągają się jedynie na jednostki nią doświadczone, ale również - zwłaszcza w sytuacji jej trwałości i pokaźnego zasięgu - na resztę społeczeństwa, w tym również na tę dobrze sytuowaną pod względem materialnym. Rodzi ona bowiem wiele niekorzystnych zjawisk, począwszy od degradacji biologicznej i społecznej ubogich oraz ich rodzin, a skończywszy na zachowaniach patologicznych takich jak np. alkoholizm, narkomania oraz przestępczość.

Ustawa o pomocy społecznej nie zawiera w swojej treści wyjaśnienia pojęcia ubóstwa. Wywnioskować można z niej, że ubóstwem jest posiadanie dochodu uprawniającego do otrzymania pomocy społecznej, a zatem każda rodzina, w której dochód na osobę nie przekracza określonego kryterium dochodowego oraz każda osoba samotnie gospodarująca, której dochód nie przekracza określonego kryterium dochodowego, żyją w ubóstwie.

Aby jednak uzyskać pomoc społeczną, oprócz ubóstwa w sytuacji życiowej wnioskodawcy musi wystąpić również co najmniej jedna z następujących okoliczności: sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, trudność w integracji cudzoziemców, trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa, klęska żywiołowa lub ekologiczna lub inne okoliczności.

Zgodnie z danymi GOPS w Jemielnie, na przestrzeni ostatnich trzech lat zmalała liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa.

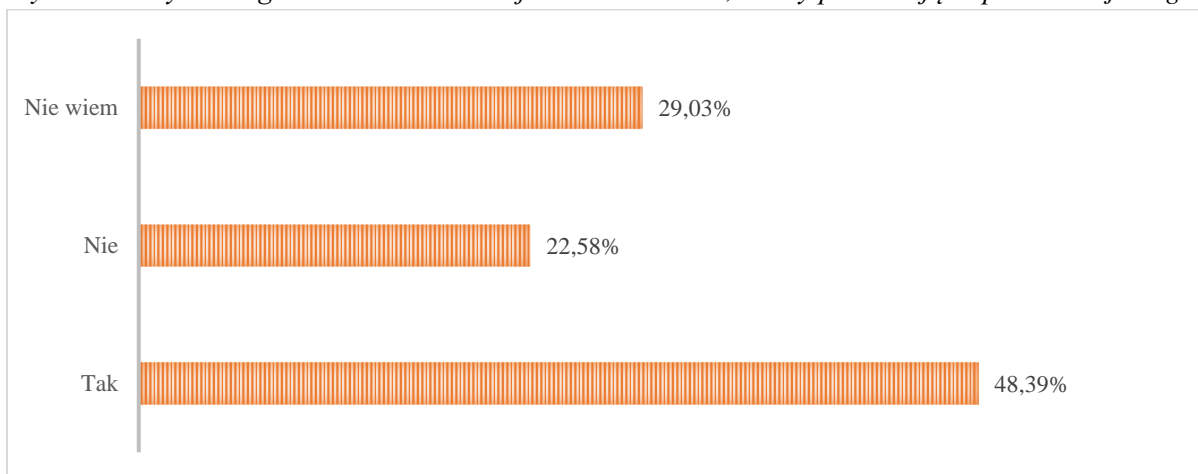
Wykres 21. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu ubóstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielnie

Uczestniczący w badaniu ankietowym nauczyciele szkół z terenu gminy Jemielno zostali zapytani, czy w szkole jest wielu uczniów, którzy potrzebują wsparcia socjalnego (np. w formie dopłat do posiłków lub dopłat wycieczek szkolnych). 48,39% respondentów udzieliło odpowiedzi twierdzącej, a kolejne 22,58% zaprzeczyło. Pozostałe 29,03% przyznało, że nie posiada wiedzy na ten temat.

Wykres 22 Czy według Pani/Pana w szkole jest dużo uczniów, którzy potrzebują wsparcia socjalnego?

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

W prawidłowo funkcjonującej rodzinie dziecko poznaje właściwe wartości i przygotowuje się do pełnienia ról społecznych. Niestety w dzisiejszych trudnych czasach rodzina narażona jest na szereg negatywnych zjawisk, które wpływają w większym lub mniejszym stopniu na jej dezorganizację. Wzrastające bezrobocie, wzrost bezdomności, zakresu ubóstwa społecznego oraz patologii społecznej stwarza zagrożenie dla funkcjonalności rodziny. Co za tym idzie, dysfunkcyjny dom rodzinny stanowi źródło frustracji, co w konsekwencji może zaburzać jego rozwój biopsychiczny i społeczny. Dysfunkcyjność w tym aspekcie może obejmować niepowodzenia w realizacji zadań wychowawczych, kryzys małżeński oraz niepowodzenia związane z niezaspokajaniem potrzeb dziecka.¹⁹

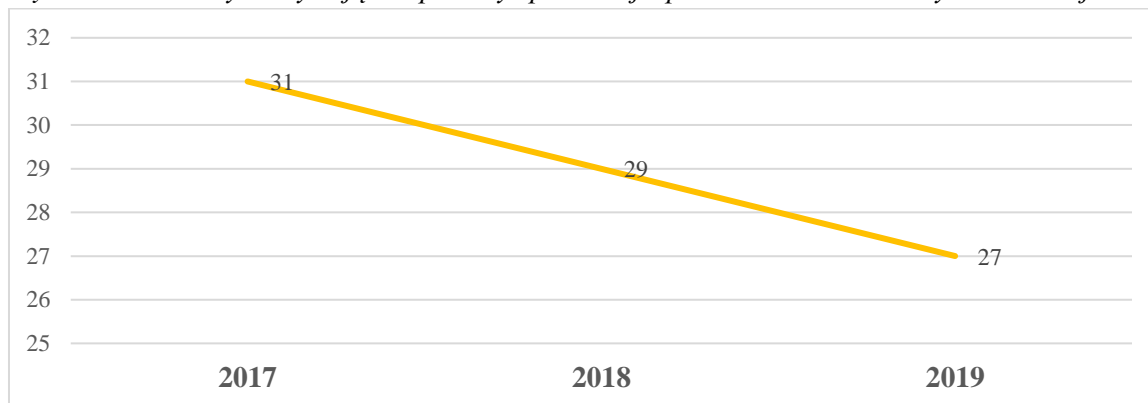
Rolą rodziny jest zapewnienie dziecku opieki, gdyż z racji wieku nie jest ono w stanie samodzielnie sobie jej zapewnić oraz jego wychowanie w celu przygotowania dziecka do życia w społeczeństwie. Rodzina jednak nie zawsze prawidłowo wykonuje powyższe zadania, przepisy Ustawy o pomocy społecznej wskazują zwłaszcza na rodziny niepełne i wielodzietne. Bezradność występować może także w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego – problem z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania itp. Bezradności tej nie należy jednak mylić z problemem posiadania przez rodzinę niewystarczających środków finansowych na zabezpieczenie tych potrzeb, gdyż w tym wypadku niezaspokojenie ich nie musi występować w parze z nieprawidłowym pełnieniem funkcji opiekuńczo-wychowawczych. O bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego powinno mówić się w odniesieniu do rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób.

---

¹⁹ Miśkiewicz. M, *Problemy współczesnej rodziny w dobie promowania wartości prorodzinnych*, Łódź 2013

Analizując szczegółowe dane GOPS w Jemielnie z trzech ostatnich lat można zauważyć, iż liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności wychowawczej w roku 2019 była najniższa.

Wykres 20. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu bezradności wychowawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielnie

Odpowiedzi pozyskane w trakcie ankietyzacji przeprowadzonej wśród pracowników GOPS jednoznacznie wskazują, iż przyczyną bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest najczęściej niski poziom umiejętności wychowawczych, a kolejno niepełnosprawność i długotrwała choroba.

Przemoc w rodzinie

Pojęcie przemocy w rodzinie jest bardzo obszerne i obejmuje wiele płaszczyzn. Jedną z definicji przemocy podaje Ustawa z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, gdzie przemoc w rodzinie należy rozumieć jako: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny [*], w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.²⁰

Ponadto, przemoc w rodzinie występuje w różnych formach i przybiera różną postać. Najczęściej, kiedy mówimy o przemocy w rodzinie wyróżniamy jej dwa rodzaje jak:

- przemoc czynną - kiedy to gniew, złość agresora skierowana jest wprost na ofiarę i podejmuje on przy tym działania krzywdzące fizycznie, psychicznie czy seksualnie.
- przemoc bierną - gdzie dochodzi do różnego rodzaju zaniedbań (psychicznych, ekonomicznych, fizycznych czy seksualnych).

Do najczęstszych form przemocy w rodzinie zalicza się:

- przemoc fizyczną, czyli każde zachowanie, którego celem jest zadanie bólu fizycznego, uszkodzenie ciała, pogorszenie zdrowia lub pozbawianie życia ofiary.
- przemoc seksualną, czyli każde zachowanie mające na celu zmuszenie ofiary do podjęcia współżycia lub niechcianych zachowań seksualnych bądź zdeprecjonowanie jej seksualności.
- przemoc psychiczną, czyli każde zachowanie, którego celem jest zmniejszenie poczucia własnej wartości, wzbudzenie w ofierze strachu oraz pozbawianie jej poczucia bezpieczeństwa i kontroli nad własnym życiem.
- przemoc ekonomiczną, czyli każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy.²¹

---

²⁰ <http://www.niebieskalinia.pl/edukacja/podstawowe-informacje-o-przemocy/definicje/4114-przemoc-w-rodzinie-definicja-ustawowa> * Ustawa jako członka rodziny definiuje "osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.), a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą"

²¹ Chańska W., Kępka A., Kuczyńska S., Nowakowska U., *Przemoc w rodzinie a wymiar sprawiedliwości*, Fundacja Centrum Praw Kobiet, Warszawa 2005

Zasoby instytucjonalne działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy Jemielno:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jemielnie realizując zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w różnych jej formach stale współpracuje z Policją, Sądem, kuratorem sądowym, pedagogami wszystkich placówek szkolnych, innymi instytucjami oraz Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Współpraca dotyczy poradnictwa, interwencji i wzajemnego wsparcia oraz uzupełnienia podejmowanych działań, a także bieżącego monitorowania problemu w środowiskach przez pracowników socjalnych.

Zespół Interdyscyplinarny

Zespół Interdyscyplinarny jest grupą ludzi, która została powołana po to aby pomagać ludziom uwikłanym w problem przemocy (osobom doznającym przemocy, osobom stosującym przemoc, świadkom przemocy itp.). Celem działania zespołu jest koordynowanie wszelkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałania zjawisku przemocy.

Analizując dane przekazane przez GOPS w Jemielnie można zauważyć, iż w roku 2019 w stosunku do roku 2017 zmalała liczba rodzin objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego, a liczba rodzin objętych pomocą Grup Roboczych pozostała taka sama jak w roku 2018.

Tabela 21. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego

Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego	2017	2018	2019
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	4
Liczba rodzin objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego	14	6	6
Liczba osób objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego ogółem, w tym:	28	20	20
- kobiety	14	9	7
- mężczyźni	3	3	6
- dzieci	11	8	7
Liczba utworzonych Grup Roboczych	14	6	6
Liczba posiedzeń Grup Roboczych	41	16	26

Liczba rodzin objętych pomocą Grup Roboczych	14	6	6
Liczba osób objętych pomocą Grup Roboczych ogółem, w tym:	14	20	20
- kobiety	14	9	7
- mężczyźni	3	3	6
- dzieci	11	8	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielnie

Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” była zdecydowanie najniższa w latach 2018 i 2019. Ponadto na przestrzeni ostatnich trzech lat o ponad połowę spadła liczba nowo wszczynanych procedur „Niebieskie Karty”. Jednocześnie w latach 2018 i 2019 liczba zakończonych procedur była najniższa.

Tabela 22. Procedura "Niebieskie Karty"

Stosowanie procedury NK przez uprawnione podmioty	2017	2018	2019
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-A” przez pracowników socjalnych wszczynających procedurę	4	0	1
Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”	14	6	6
Liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” w danym roku	14	6	6
Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” ogółem, w tym:	14	6	6
- w przypadku ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie	2	0	2
- po rozstrzygnięciu o braku zasadności podejmowania działań	12	6	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielnie

Jak wynika z przedstawionych danych, problem przemocy w rodzinie dotyka najczęściej kobiety. Ogólna liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, na przestrzeni trzech ostatnich lat znacznie zmalała. Osoby dotknięte problemem przemocy najczęściej korzystają z pomocy w formie poradnictwa socjalnego.

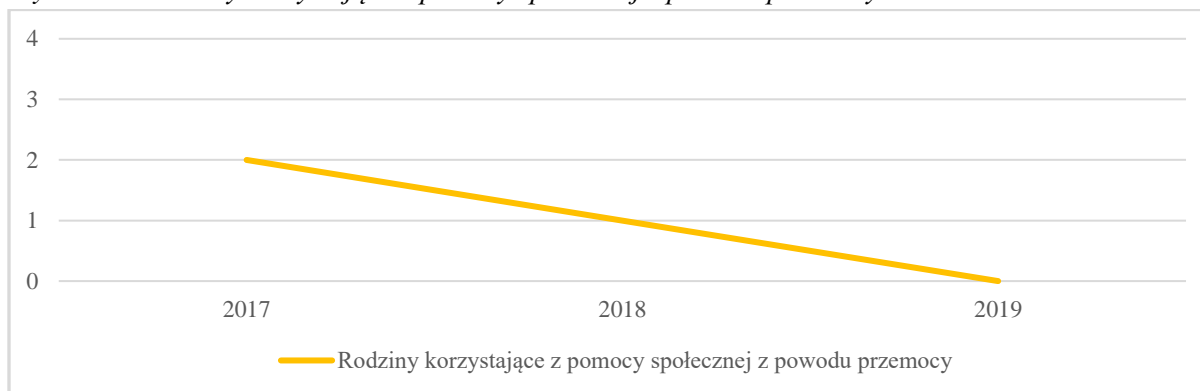
Tabela 23. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

	2017	2018	2019
Liczba ofiar przemocy w rodzinie (ogółem), w tym:	33	20	12
Kobiety	14	9	5
Mężczyźni	3	3	3
Małoletni do 13 r.ż.	11	7	5
Nieletni w przedziale 13-18 lat	5	1	1
Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa ogółem, w tym:	17	12	8
- psychologicznego	0	0	0
- prawnego	0	0	0
- socjalnego	17	12	8
- zawodowego i rodzinnego	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Jemielno

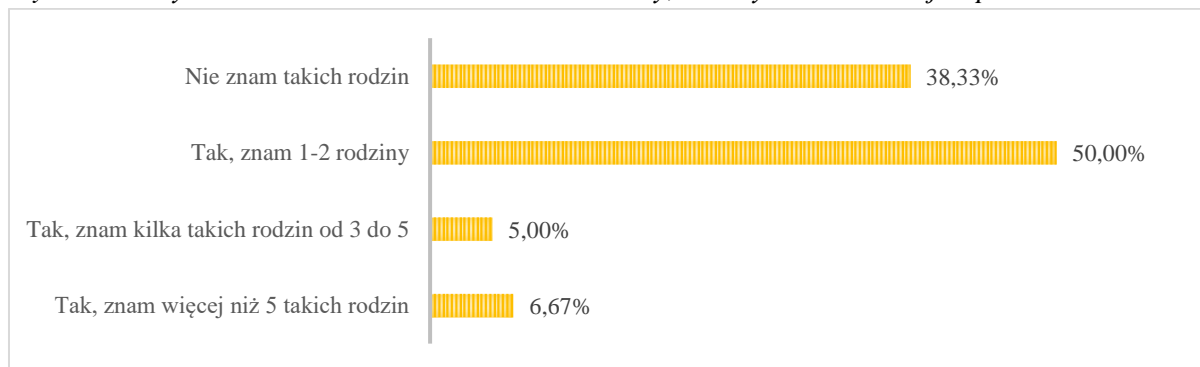
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na przestrzeni ostatnich trzech lat jest zmienna. W roku 2019 z pomocy społecznej nie korzystała żadna rodzina dotknięta problemem przemocy.

Wykres 23. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu przemocy

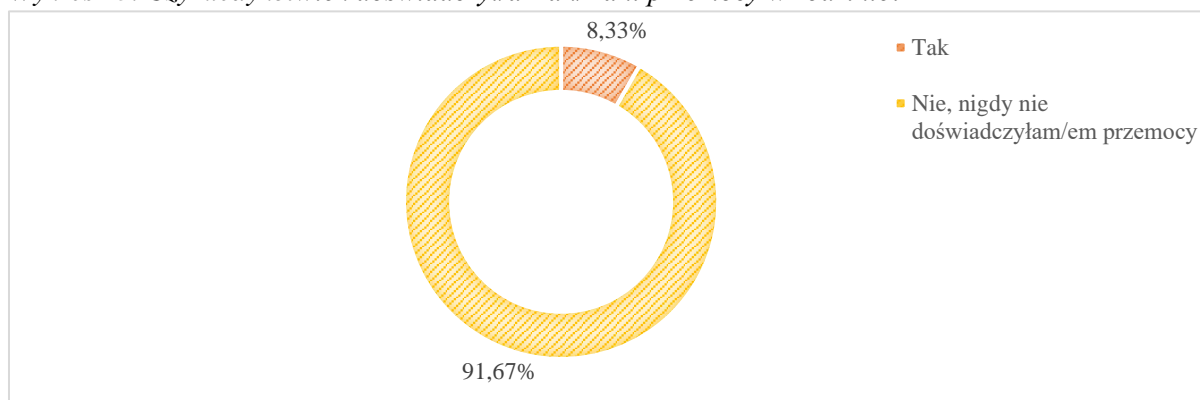

Jak wynika z diagnozy zagrożeń społecznych, ogółem 61,67% ankietowanych mieszkańców z terenu gminy Jemielno zna rodziny, w których stosowana jest przemoc, a 8,33% osobiście doświadczyło przemocy w rodzinie, gdzie sprawcą był najczęściej ojciec i mąż.

Wykres 24. Czy zna Pani/Pan w swoim otoczeniu rodziny, w których stosowana jest przemoc w rodzinie?

Wykres 25. Czy kiedykolwiek doświadczył/a Pan/Pani przemocy w rodzinie?

Ponadto 22,58% uczestniczących w badaniu nauczycieli przyznało, że zna kilku uczniów, którzy mogą doświadczać przemocy w rodzinie.

Poważnym problemem pozostaje także, wciąż obecne w życiu Polaków, zjawisko agresji osób dorosłych wobec dzieci i młodzieży. W dalszym ciągu kary fizyczne stanowią często stosowaną przez rodziców metodę wychowywania dzieci. Dla niektórych osób są one formą „ostatecznego rozwiązania”, po które sięga się w chwili utraty kontroli nad swoimi emocjami. Inni rodzice z kolei stosują kary fizyczne w sposób zaplanowany, wierząc w ich wychowawczą i rozwojową efektywność. Stosowanie kar fizycznych motywowane jest w tym przypadku dobrem dziecka.²²

²² Halemba. K, Izdebska. A, *Kary fizyczne w wychowaniu dzieci- uwarunkowania i konsekwencje*, *Dziecko krzywdzone* nr 3(28), 2009

W związku z powyższym, w trakcie ankietyzacji skierowano część pytań bezpośrednio do rodziców i dotyczyły one stosowanych metod wychowawczych oraz sposobów reagowania na złe zachowanie dziecka. Większość rodziców uczestniczących w badaniu zadeklarowało, że stara się rozmawiać z dzieckiem na ten temat, a w dalszej kolejności upomina lub ostrzega przed konsekwencjami złego zachowania. Wielu rodziców stosuje także różnego rodzaju zakazy m.in. na korzystanie z urządzeń elektronicznych. Żaden z rodziców nie przyznał się do stosowania siły fizycznej wobec dziecka.

Następnie zapytano bezpośrednio rodziców czy zdarza im się stosować wobec dzieci kary cielesne. Zdecydowaną większość tj. 83,33% stanowili respondenci, którzy nigdy nie użyli przemocy fizycznej wobec dzieci. Pozostałe 16,67% przyznało się do stosowania tego typu kar rzadko, raz na pół roku.

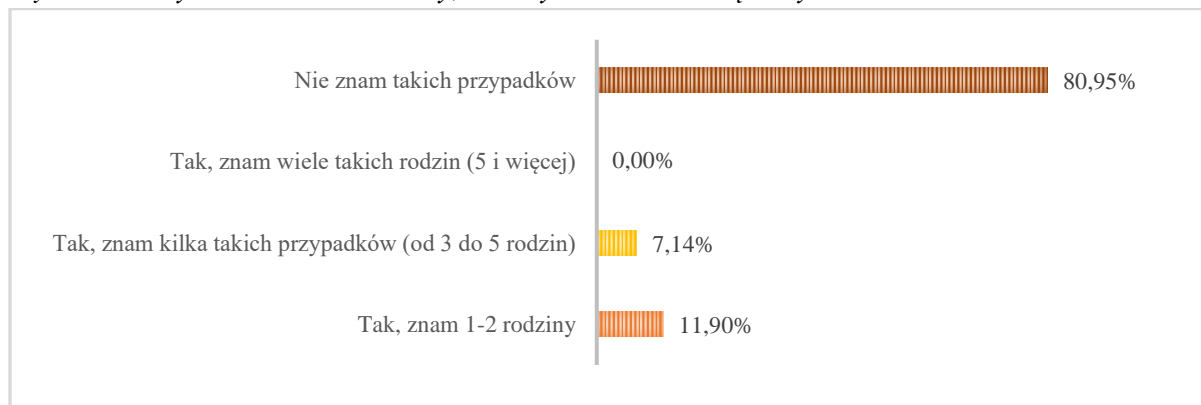
Zdecydowana większość rodziców uczniów z terenu gminy Jemielno uważa, że dziecko nie powinno się bać rodziców. Przeciwnie zdanie w tym temacie wyraziło 9,52% ankietowanych.

Gdy zapytano rodziców o to czy stosowanie kar cielesnych wobec dzieci jest dopuszczalne w sytuacji kiedy na to zasłużyły, 7,14% rodziców udzieliło odpowiedzi twierdzącej.

W drodze badania okazało się również, że 47,62% ogółu badanych rodziców jest za ustawowym zakazem stosowania kar cielesnych, natomiast 33,33% wyraziło zdanie przeciwne. Pozostałe 19,05% respondentów nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Z pozyskanych w trakcie badania danych wynika, iż łącznie ponad 19,00% ankietowanych zna rodziny, w których stosowane są kary cielesne wobec dzieci.

Wykres 26. Czy zna Pan/Pani rodziny, w których stosowane są kary cielesne wobec dzieci?

Problemy w środowisku szkolnym

Używanie substancji psychoaktywnych

Problem uzależnień wśród młodzieży jest niezwykle trudny. Spożywanie środków psychoaktywnych związane jest z ryzykiem występowania szkód zdrowotnych, a także przyczynia się do nasilania zachowań antyspołecznych, osłabia hamulce społeczne, nasila agresję, powoduje najczęściej absencję szkolną, nieprawidłową realizację obowiązku szkolnego oraz konflikty z rówieśnikami, rodzicami i nauczycielami.

Diagnoza przeprowadzona wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Jemielno, wskazuje, iż jest to problem występujący również w środowisku badanych. Jak wynika z deklaracji ankietowanych, odsetek osób, które używały substancji psychoaktywnych dynamicznie wzrasta wraz z ich wiekiem. Wśród uczniów klas piątych i szóstych, 5,13% badanych przyznało się do spożywania alkoholu i tyle samo do palenia papierosów. W grupie uczniów klas siódmych i ósmych wskaźniki te były ponad siedmiokrotnie wyższe.

Tabela 24. Używanie substancji psychoaktywnych przez uczniów

Substancje psychoaktywne	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
spożywanie alkoholu	5,13%	36,59%
palenie papierosów	5,13%	41,46%

Ponadto wielu ankietowanych biorących udział w badaniu zadeklarowało, że zna osoby niepełnoletnie mające do czynienia z substancjami psychoaktywnymi.

Tabela 25. Znajomość osób niepełnoletnich zażywających substancje psychoaktywne

Znajomości osób zażywających substancje psychoaktywne	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
spożywanie alkoholu	17,95%	58,54%
palenie papierosów	35,90%	73,17%
zażywanie narkotyków	0,00%	17,07%

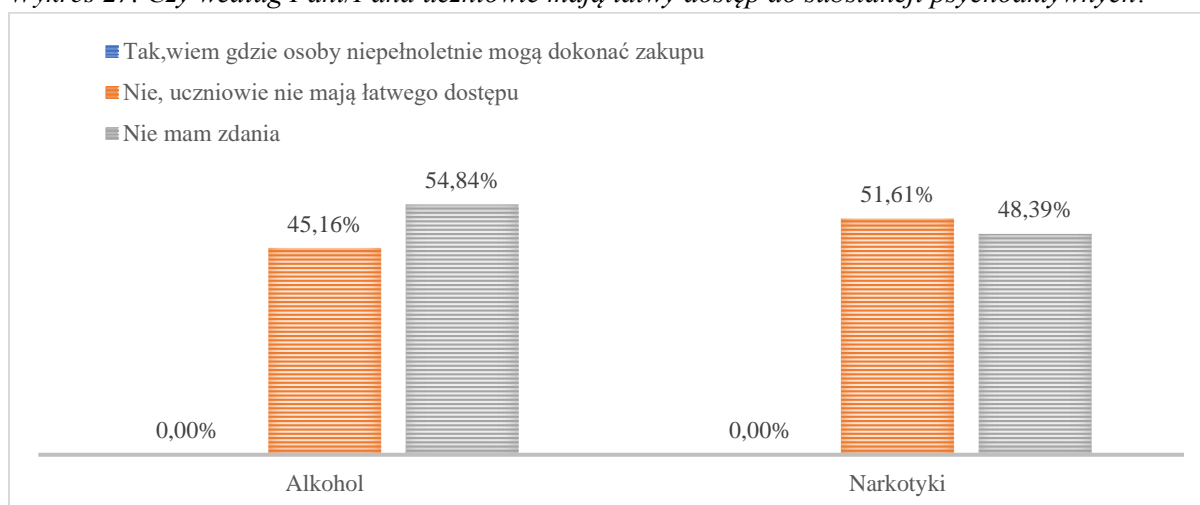
Problem używania środków psychoaktywnych przez uczniów został także poruszony w badaniu ankietowym skierowanym do nauczycieli ze szkół podstawowych z terenu gminy Jemielno. Z odpowiedzi badanych wynika, iż problem jest dość mocno rozpowszechniony, szczególnie w przypadku spożywania alkoholu i palenia papierosów.

Tabela 26. Czy według Pani/Pana są w szkole uczniowie, którzy mieli już kontakt z wskazanymi substancjami psychoaktywnymi?

Rodzaj substancji	Alkohol	Papierosy	Narkotyki
Według mnie wielu uczniów miało kontakt z tym rodzajem substancji	9,68%	3,23%	0,00%
W szkole jest kilku uczniów, którzy według mnie mieli kontakt z tym rodzajem substancji	41,94%	48,39%	9,68%
W naszej szkole nie ma uczniów, którzy mieli kontakt z tym rodzajem substancji	48,39%	48,39%	90,32%

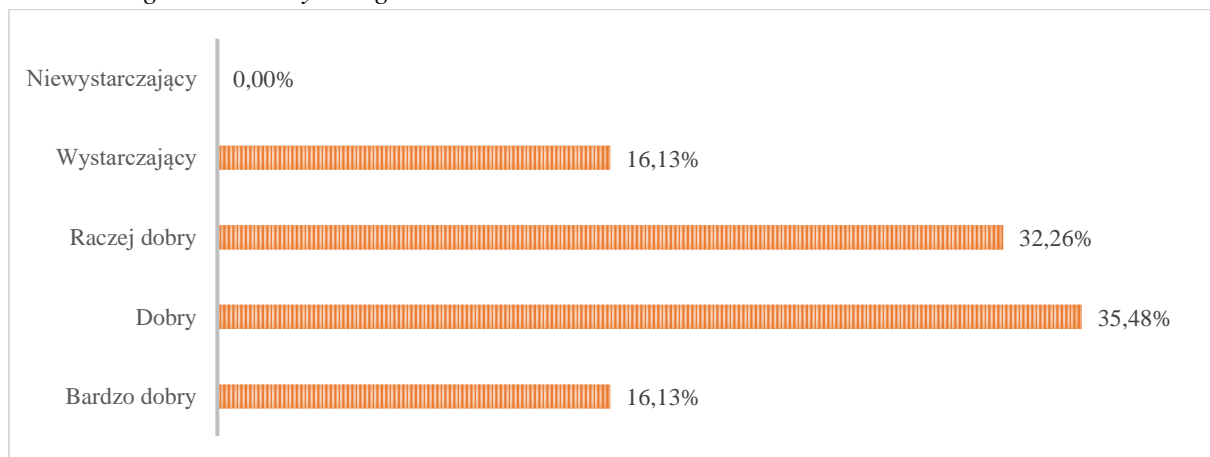
Gdy zapytano nauczycieli o dostępność środków psychoaktywnych, wszyscy ankietowani określili ją jaką trudną lub nie potrafili udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Wykres 27. Czy według Pani/Pana uczniowie mają łatwy dostęp do substancji psychoaktywnych?

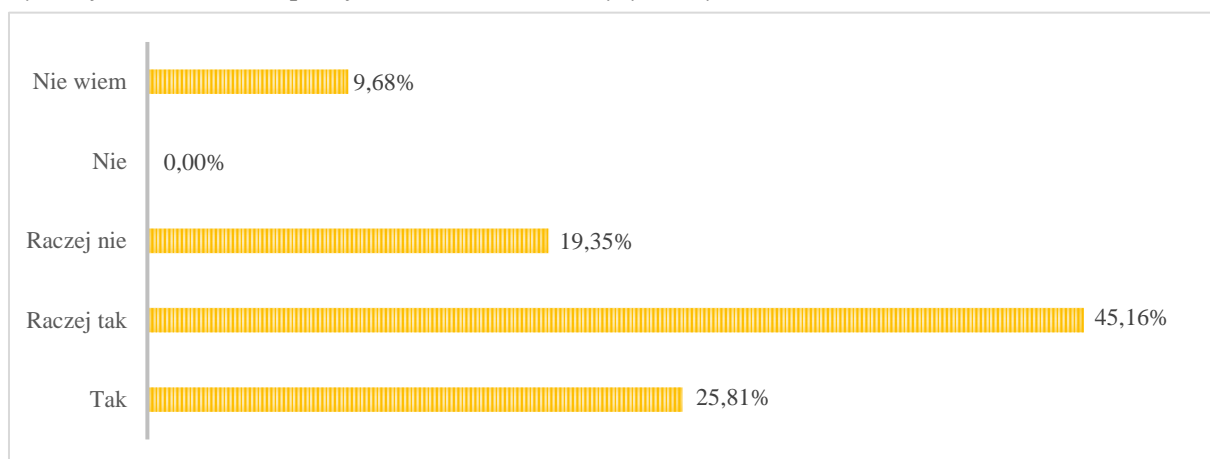
Pozytywnym jest, iż większość nauczycieli uczestniczących w badaniu, dobrze oceniło swój poziom wiedzy w zakresie rozpoznawania objawów odurzenia alkoholowego lub narkotykowego.

Wykres 28. Jak ocenia Pani/Pan swój poziom wiedzy w zakresie rozpoznawania objawów odurzenia alkoholowego lub narkotykowego?

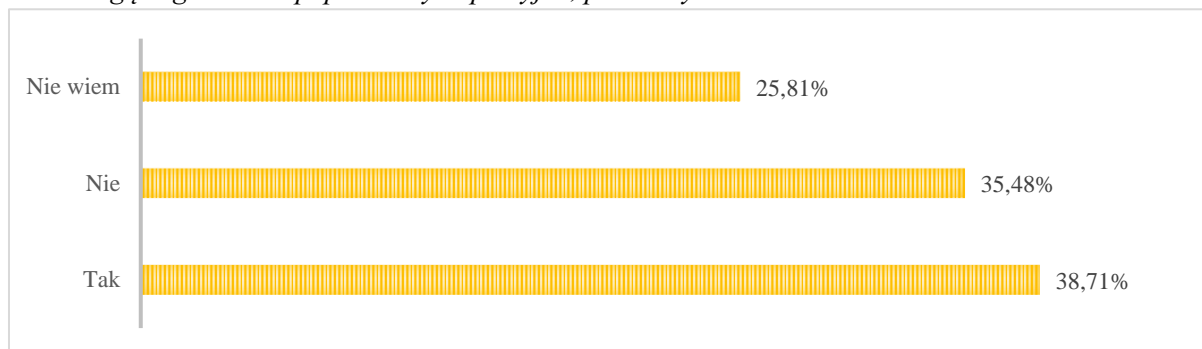
Ponadto większość nauczycieli jest zdania, że są odpowiednio przygotowani do udzielenia pomocy uczniom, którzy wykazują skłonności do podejmowania zachowań ryzykownych.

Wykres 29. Czy według Pani/Pana nauczyciele są przygotowani do udzielania pomocy uczniom, którzy wykazują skłonności do podejmowania zachowań ryzykownych?

Nieco niepokojącym jest, iż ponad 38,71% nauczycieli przyznało, że wśród uczniów można zaobserwować niepokojące zachowania, które mogą sugerować np. problemy depresyjne, problemy z uzależnieniem.

Wykres 30. Czy według Pani/Pana wśród uczniów można zaobserwować niepokojące zachowania, które mogą sugerować np. problemy depresyjne, problemy z uzależnieniem?

Zdecydowana większość nauczycieli tj. 61,29% przyznała również, że szkoły zapewniają odpowiedni poziom wsparcia psychologicznego dla uczniów. Odmienne zdanie w tym zakresie wyraziło 25,81% respondentów. Pozostałe 12,90% badanych nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Istnieją teorie wyjaśniające powstawanie uzależnień od substancji psychoaktywnych, które wskazują na znaczącą (kierunkową) rolę uwarunkowań rodzinnych. Opierają się one na założeniu wskazującym, że nieprawidłowo funkcjonująca rodzina jest istotnym prekursorem zachowań patologicznych wychowującej się w niej młodzieży. Wzorce rodzinne mogą skutkować szybszym sięganiem po substancje psychoaktywne, niższym wiekiem eksperymentów, jak również wyborem określonej substancji.²³

W związku z powyższym, w trakcie ankietyzacji przeprowadzonej wśród rodziców uczniów z terenu gminy Jemielno, oprócz pytań bezpośrednio związanych z używaniem substancji przez młodzież pojawiły się również pytania dotyczące relacji rodzinnych.

Zdecydowana większość badanych tj. 78,57% stwierdziła, że ma bardzo dobry kontakt z dzieckiem. Pozostałe 21,43% przyznało, iż w zasadzie rozumie się dobrze ze swoim dzieckiem.

---

²³ Ulman. P, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego Instytut Psychologii, *Społeczne i rodzinne uwarunkowania uzależnień u dzieci i młodzieży*, 2011

Zdecydowana większość rodziców przyznała, że ich dzieci rozmawiają z nimi na temat swoich problemów. 38,10% z nich odpowiedziało, że ich dzieci dzielą się z nimi wszystkimi swoimi problemami, a 59,52% badanych rodziców stwierdziło, iż dzieci z nimi rozmawiają, ale nie zawsze mówią o wszystkim. Pozostałe 2,38% przyznało natomiast, że dziecko nigdy nie podejmuje z nimi takich rozmów.

W drodze badania okazało się również, że zdecydowana większość rodziców tj. 88,10% badanych rodziców ma świadomość tego jak ich dziecko spędza swój wolny czas. Pozostałe 11,90% przyznało natomiast, iż nie ma pojęcia czym zajmuje się ich dziecko w wolnym czasie.

Gdy zapytano badanych rodziców o to czy znają kolegów, znajomych, z którymi spotyka się ich dziecko, wszyscy udzielili odpowiedzi twierdzącej.

Następne pytanie dotyczyło znajomości problemów występujących w środowisku szkolnym. I tak, zdaniem 95,24% respondentów ich dzieci nie mają żadnych problemów w szkole. Pozostałe 4,76% przyznało, iż wie o kłopotach swojego dziecka, a najczęściej wymienianymi problemami były konflikty z rówieśnikami i problemy z nauką.

Zapytano również rodziców, czy zdarza się, że ich dzieci zachowują się agresywnie. Jak się okazało, 40,48% respondentów stwierdziło, iż zdarza się to rzadko, a 11,90% przyznało, iż takie sytuacje występują od czasu do czasu, natomiast jeden rodzic przyznał, iż takie sytuacje zdarzają się bardzo często. Pozostałe 45,24% zadeklarowało, że ich dziecko nigdy nie zachowuje się agresywnie.

Problem stosowania substancji psychoaktywnych jest aktualny wśród młodzieży. Często zdarza się, że w okresie dojrzewania rodzice przestają być autorytetami dla młodych ludzi, a rolę tę przejmują rówieśnicy. Niekiedy nastolatek trafia w negatywne środowisko rówieśnicze. Chce zaimponować znajomym, sięgając po środki odurzające, nie chce odstawać od innych. Myśli, że rezygnując i asertywnie wypowiadając swoje przeciwne zdanie, będzie odrzucony przez grupę, na której mu tak bardzo zależy. Niektóre osoby poddawane są presji rówieśniczej lub traktują używanie substancji psychoaktywnych jako ucieczkę od problemów w środowisku szkolnym czy też w domu. Rolą rodziców jest ukazanie młodzieży, jakie zagrożenia niesie za sobą stosowanie substancji psychoaktywnych, a jednocześnie wskazywanie konstruktywnej drogi do radzenia sobie z problemami, zyskania akceptacji rówieśniczej, zdrowego i szczęśliwego życia pozbawionego nałogów.

Mając na uwadze powyższe, dalsza część ankietyzacji dotyczyła bezpośrednio wiedzy rodziców na temat używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież.

Gdy zapytano rodziców czy ich dziecko pali papierosy, zdecydowana większość tj. 92,86% zdecydowanie przyznała, że ich dziecko nie ma kontaktu z tą używką. Pozostałe 7,14% stwierdziło, że nie posiada wiedzy w tym zakresie.

W przypadku pytania o upojenie alkoholowe, prawie wszyscy respondenci udzielili odpowiedzi przeczącej. Taką odpowiedź wskazało 97,62%, natomiast 2,38% przyznało, że nie ma pojęcia czy taka sytuacja miała miejsce.

Ponadto 97,62% rodziców jednogłośnie zadeklarowało, iż ich dzieci nigdy nie używały środków odurzających- narkotyków lub dopalaczy. Jeden badany rodzic przyznał, iż nie posiada wiedzy w tym zakresie.

W dalszej części zapytano rodziców uczniów z terenu gminy Jemielno, o to czy potrafiliby rozpoznać osobę pod wpływem narkotyków. Większość respondentów tj. 78,57% stwierdziła, iż bez problemu rozpoznałaby taką osobę. Pozostałe 21,43% przyznało, że nie potrafiliby rozpoznać czy osoba jest pod wpływem środków odurzających.

Kolejne pytanie dotyczyło wiedzy w zakresie narkotyków, ich rodzajów i skutków zażywania. Najwyższy odsetek tj. 52,38% stanowili respondenci, którzy zadeklarowali, że posiadają tylko częściową wiedzę na temat tego rodzaju substancji psychoaktywnych. 42,86% stwierdziło, iż doskonale orientuje się w tym zakresie. Pozostałe 4,76% nie posiada wiedzy w tym zakresie.

Następnie zapytano rodziców, czy w ich opinii na terenie szkoły istnieje zagrożenie narkotykami. 2,38% przyznało, że taki problem występuje na terenie szkoły, natomiast 50,00% stanowczo zaprzeczyło. Pozostałe 47,62% nie umiało jednoznacznie udzielić odpowiedzi na to pytanie.

W drodze badania okazało się również, że większość rodziców podejmuje rozmowy z dziećmi na temat substancji psychoaktywnych, w tym 42,86% robi to bardzo często,

a 45,24% zadeklarowało, że rozmawia, ale rzadko. Pozostałe 11,90% przyznało, iż nigdy nie podejmuje takich rozmów z dziećmi.

Nieco niepokojącym jest wynik, iż 61,90% respondentów nie zna w swoim środowisku instytucji pomagającym osobom uzależnionym i ich rodzinom. Pozostałe 38,10% badanych rodziców przyznało, że posiada wiedzę na temat takich instytucji.

Ostatnie pytanie tej części dotyczyło działań jakie zdaniem rodziców należy podejmować w celu przeciwdziałania uzależnieniom od substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży. Na pierwszym miejscu respondenci wskazali na organizowanie dla dzieci i rodziców spotkań z pedagogiem, psychologiem, lekarzem. Na kolejnej pozycji znalazło się organizowanie dla dzieci różnych form czasu wolnego tj. kółek zainteresowań, wycieczek, zawodów sportowych, festynów. Następnie zdaniem rodziców należałoby organizować pogadanki na wywiadówkach, podczas spotkań rodziców z dyrektorem.

Przemoc rówieśnicza

Z przeprowadzonej diagnozy społecznej wynika, iż uczniowie szczególnie narażeni są na agresję słowną, ośmieszanie i poniżanie. 10,26% uczniów klas piątych i szóstych oraz 24,39% uczniów klas siódmych i ósmych potwierdziło, że osobiście doświadczyło przemocy ze strony rówieśników. Istotnym jest zatem wdrażanie projektów poświęconych profilaktyce związanej z problemami agresji i przemocy. Ponadto, wraz z wiekiem badanych wzrasta częstotliwość występowania zjawisk przemocy poza terenem szkoły, jak również uczestnictwa w czynnych aktach przemocy.

Tabela 27. Zjawiska przemocy poza szkołą i uczestnictwo uczniów w aktach przemocy

	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
Spotykane przejawy przemocy poza szkołą	12,82%	26,83%
Czynne uczestnictwo w aktach przemocy	10,26%	34,15%

W trakcie badania ankietowego wśród uczniów zostały również poruszone zagadnienia związane z występującym coraz częściej w środowisku młodych osób zjawiskiem hejtu. Jak wynika z pozyskanych danych, zdecydowana większość ankietowanych, zarówno w młodszej jak i starszej grupie wiekowej wie na czym polega zjawisko hejtu. Ponadto wielu uczniów potwierdziło, że spotkało się z tym zjawiskiem w swoim środowisku szkolnym, w tym część doświadczyła hejtu osobiście.

Wykres 31. Zjawisko hejtu w środowisku szkolnym

	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
Tak, doświadczyłem tego osobiście	5,13%	29,27%
Tak, ale nie doświadczyłem tego osobiście	15,38%	24,39%
Nie, to zjawisko nie występuje w naszym środowisku szkolnym	53,85%	29,27%
Nie wiem	25,64%	17,07%

Występowanie aktów agresji i przemocy wśród uczniów potwierdzają również uczestniczący w ankietyzacji nauczyciele, jednak jak twierdzi zdecydowana większość z nich są to nieliczne przypadki. Wszyscy ankietowani jednogłośnie przyznali, iż wiedzą jak reagować w sytuacji wystąpienia przemocy pomiędzy uczniami.

Wykres 32. Czy w szkole spotyka się Pani/Pan z aktami agresji i przemocy wśród uczniów?

Cyberprzemoc

Cyberprzemoc jest jednym z najszybciej rozwijających się zagrożeń we współczesnym świecie. Nowoczesna technologia to nie tylko zabawa, ale także ryzyko uzależnienia, przemocy czy łatwego dostępu do nieodpowiednich treści. Internet i urządzenia mobilne zmieniły trwale nasz świat. Akty cyberprzemocy, czyli przemocy z użyciem mediów elektronicznych- choć dokonywane są w wirtualnym świecie, potrafią realnie wyrządzić bardzo dużą krzywdę.

Jak wynika z przeprowadzonej diagnozy problem cyberprzemocy jest znany w środowisku szkolnym uczniów z terenu gminy Jemielno. Wielu uczniów potwierdziło, że osobiście doświadczyło cyberprzemocy, gdyż ktoś nakręcił film lub zrobił im zdjęcie bez ich zgody. Wśród badanych pojawiły się również deklaracje potwierdzające szantażowanie kogoś lub oczernianie przy użyciu urządzeń elektronicznych.

Tabela 28. Zjawisko cyberprzemocy wśród uczniów

	Uczniowie klas piątych i szóstych	Uczniowie klas siódmych i ósmych
Doświadczenie cyberprzemocy	12,82%	41,46%
Stosowanie cyberprzemocy	0,00%	14,63%

W drodze badania przeprowadzonego wśród rodziców uczniów okazało się, że zdecydowana większość z nich tj. 83,33% ma świadomość czym jest zjawisko cyberprzemocy. Ponadto 4,76% badanych rodziców słyszało o przypadkach stosowania cyberprzemocy w otoczeniu swojego dziecka.

Z uwagi na występowanie zjawiska cyberprzemocy w środowisku szkolnym ważne jest podejmowanie działań profilaktycznych zwiększających świadomość uczniów na temat tego rodzaju przemocy, sposobów reagowania w przypadku zetknięcia się z cyberprzemocą. Jak wskazują wyniki badania, zdecydowana większość uczniów w obydwu grupach wiekowych nie posiada wiedzy na temat instytucji udzielających pomocy w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą.

Wpływ pandemii COVID-19 na życie społeczno- gospodarcze

SARS-CoV-2 (*severe acute respiratory syndrome coronavirus 2*) to wirus wywołujący zespół ciężkiej ostrej niewydolności oddechowej- jednostkę chorobową nazwaną COVID-19 (*coronavirus disease-19*). Pierwsze zachorowania na COVID-19 odnotowano w grudniu 2019 roku w Chinach. W styczniu 2020 roku choroba zaczęła się szybko rozprzestrzeniać na całym obszarze Chin kontynentalnych, z epicentrum w mieście Wuhan. Wirus SARS-CoV-2 okazał się wysoce zakaźny, a przenoszony z człowieka na człowieka drogą kropelkową bardzo szybko dotarł do najbardziej odległych części świata. Już po dwóch miesiącach od wybuchu epidemii w Wuhan, COVID-19 osiągnął rozmiary pandemii, co ogłosiła Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) dnia 11 marca 2020 r.

Pierwszy przypadek zakażenia wirusem w Polsce stwierdzono 4 marca 2020 w szpitalu w Zielonej Górze, gdzie zdiagnozowano zachorowanie 66-letniego mężczyzny, który przyjechał autokarem z Niemiec. Od 14 marca obowiązywał w Polsce stan zagrożenia epidemicznego, a od 15 marca wprowadzono na granicach Polski kordon sanitarny, znacząco ograniczający ruch graniczny. Z kolei od 20 marca, zgodnie z rozporządzeniem ministra zdrowia Łukasza Szumowskiego, obowiązuje w Polsce stan epidemii.

W związku z ogłoszeniem stanu epidemii wprowadzono szereg ograniczeń i obostrzeń dotyczących życia społecznego m.in. funkcjonowania placówek oświatowych, instytucji publicznych, zakładów pracy, sklepów, lokali usługowych, mających na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się wirusa. Decyzją rządu zamknięte zostały wszystkie placówki oświatowe, szkoły, przedszkola, żłobki. Wprowadzone zostały ograniczenia w funkcjonowaniu galerii handlowych, sklepów branżowych. Zamknięto wszystkie zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, salony tatuażu i piercingu. Zawieszono również wykonywanie zabiegów rehabilitacyjnych i masaży. Zamknięte zostały hotele i inne miejsca noclegowe, kina, teatry, instytucje kultury, obiekty sportowe, sale zabaw, restauracje, puby. Wprowadzono zakaz przebywania na plażach i terenach zielonych, pełniących funkcje publiczne. Zakaz dotyczył m.in. parków, zieleńców, promenad, bulwarów, ogrodów botanicznych i zoologicznych. Wprowadzono także ograniczenia w przemieszczaniu się oraz zakaz gromadzenia się czyli m.in. organizacje imprez masowych, wesel itp. Pandemia z dnia na dzień unieruchomiła niemal jedną trzecią mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

Ograniczenia podjęte wskutek epidemii najbardziej dotknęły branżę turystyczną, transport, przewoźników lotniczych, gastronomię, organizatorów imprez masowych, teatry, kina, branżę fashion, galerie handlowe oraz przemysł farmaceutyczny.

Według wyliczeń Centrum Analiz Ekonomicznych ponad 780 tys. pracowników w Polsce jest szczególnie narażonych na negatywne gospodarcze konsekwencje pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, a 57% z nich stanowią kobiety. Przewiduje się ogólne pogorszenie sytuacji na rynku pracy, należy zatem skupić się na efektywnej informacji przedsiębiorców oraz sprawnej realizacji działań pomocowych w ramach dostępnych programów tarczy antykryzysowej.

W wyniku pandemii COVID-19 sytuacja w podstawowych obszarach społeczno-gospodarczych w okresie trzech kwartałów br. była gorsza niż rok wcześniej. Poniżej poziomu sprzed roku ukształtowała się m.in. produkcja sprzedana przemysłu, produkcja budowlano-montażowa oraz sprzedaż detaliczna. Zmniejszyło się przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw, wyższe niż przed rokiem było bezrobocie rejestrowane. W trzecim kwartale br. w niektórych obszarach obserwowano poprawę: wzrosła w skali roku produkcja przemysłowa i sprzedaż detaliczna; pogłębił się natomiast spadek produkcji w budownictwie.²⁴

Aktualnie cały obszar Polski objęty jest tzw. „strefą czerwoną”, gdzie obowiązują dodatkowe obostrzenia i ograniczenia, mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się epidemii. Sytuacja monitorowana jest w trybie ciągłym, a zakres obostrzeń aktualizowany jest na bieżąco.

Największym problemem jest wciąż utrudniony dostęp do lekarzy POZ, gdyż większość Ośrodków Zdrowia nadal pozostaje zamknięta lub funkcjonuje z dużymi ograniczeniami.

---

²⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju – I-III kwartał 2020 r.*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/inne-opracowania/informacje-o-sytuacji-spooleczno-gospodarczej/sytuacja-spooleczno-gospodarcza-kraju-we-wrzesniu-2020-r-,1,101.html>

ANALIZA MOCNYCH ORAZ SŁABYCH STRON, SZANS I ZAGROŻEŃ

Analiza SWOT jest efektywną metodą pozwalającą na identyfikację słabych i silnych stron sfery społecznej gminy Jemielno oraz szans i zagrożeń, jakie przed nią stoją.

Analiza SWOT składa się z czterech grup czynników:

- mocnych stron (z ang. strenghts) -uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony sfery społecznej i które należy wykorzystać sprzyjąc będą jej rozwojowi;
- słabych stron (z ang. weaknesses) -uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony sfery społecznej i które nie wyeliminowane stanowiąc będą barierę jej rozwój;
- szans (z ang. opportunities) -uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności miasta, ale przy odpowiednio podjętych przez nią działaniach, mogą sprzyjać rozwojowi sfery społecznej w gminie Jemielno;
- zagrożeń (z ang. threats) -uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności miasta, ale które mogą stanowić zagrożenia dla jej rozwoju.

Analiza SWOT jest użytecznym instrumentem pozwalającym na wielowymiarową ocenę aktualnego stanu sfery społecznej w gminie Jemielno oraz stanowi adekwatny punkt wyjścia do definiowania pożądanych kierunków rozwoju. W ten sposób przedmiotowa analiza ujawnia również obszary wymagające poprawy w funkcjonowaniu gminy, a także wskazuje na niezbędne działania, których podjęcie pomoże osiągnąć ustalone cele.

W analizie SWOT dla gminy Jemielno uwzględniono takie obszary jak:

- 1) ochrona zdrowia;
- 2) pomoc społeczna;
- 3) rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii;
- 4) rynek pracy;
- 5) edukacja,
- 6) problemy osób starszych i niepełnosprawność.

OCHRONA ZDROWIA

Mocne strony

- Relatywnie dobry dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej- działalność przychodni: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "ELMED" Praktyka Lekarza Rodzinnego filia w Jemielnie oraz filia w Luboszczech.
- Dostatecznie oceniana przez mieszkańców oferta gminy w zakresie opieki zdrowotnej.

Słabe strony

- Utrudniony dostęp do lekarzy POZ z uwagi na trwającą sytuację epidemiczną.
- Brak opieki całodobowej.
- Ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów.
- Brak punktu aptecznego.
- Niedostateczna wiedza społeczeństwa na temat profilaktyki i promocji zdrowia.

Szanse

- Wdrażanie unijnych standardów opieki zdrowotnej.
- Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie dostępności opieki medycznej dla mieszkańców.
- Dofinansowanie zakupu sprzętu medycznego ze środków Unii Europejskiej.
- Prowadzenie działań profilaktycznych w obszarze zdrowia.

Zagrożenia

- Wyjazdy lekarzy specjalistów za granicę.
- Brak zainteresowania profilaktyką i promocją zdrowia ze strony mieszkańców.
- Utrzymująca się sytuacja epidemiczna.
- Zapaść służby zdrowia.

POMOC SPOŁECZNA

Mocne strony

- Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.
- Współpraca podmiotów realizujących zadania wspomagające pracę GOPS.
- Zaangażowanie pracowników GOPS w działalność na rzecz problematyki społecznej.
- Sprawny system udzielania świadczeń socjalnych (m.in. praca socjalna, świadczenia pieniężne).
- Funkcjonowanie ogólnopolskiego programu Karta Dużej Rodziny.
- Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego.
- Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Słabe strony

- Często zmieniające się przepisy prawne, dużo dokumentacji, a za mało czasu na pracę socjalną.
- Brak specjalistów kompleksowo zajmujących się rodziną problemową.
- Bierność klientów pomocy społecznej.

Szanse

- Malejąca ogólna liczba rodzin i osób korzystających z pomocy GOPS
- Zwiększanie kompetencji osób zaangażowanych w realizację zadań w zakresie pomocy społecznej poprzez uczestnictwo w kursach, szkoleniach.
- Prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin.
- Efektywna praca socjalna.

Zagrożenia

- Powiększanie się dysfunkcji rodzinnych.
- Zubożenie społeczeństwa.
- Niewystarczające finansowanie pomocy społecznej.
- Problem przemocy w rodzinie.
- Problem alkoholizmu i uzależnień.
- Niewystarczająca wiedza na temat problemów społecznych w gminie.

ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I NARKOMANII

Mocne strony

- Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Dostęp do stałych środków finansowych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych.
- Działalność Punktu Konsultacyjnego ds. uzależnień i przemocy w rodzinie.
- Zapewnienie dostępu do pomocy psychologicznej rodzinom dotkniętym problemami uzależnień.
- Prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych.
- Prowadzenie działań w obszarze profilaktyki uzależnień, ze szczególnym uwzględnieniem działalności profilaktycznej wśród dzieci szkolnych i młodzieży.
- Zaangażowanie placówek oświatowych w działania profilaktyczne, informacyjne i edukacyjne w obszarze uzależnień wśród dzieci i młodzieży.

Słabe strony

- Wczesna inicjacja alkoholowa wśród dzieci i młodzieży (deklarowany w badaniu ankietowym wiek 11 lat).
- Wysoki odsetek znajomości osób w środowisku lokalnym nadużywających alkoholu (dane pozyskane w trakcie badania ankietowego wskazują, że blisko 72,00% ankietowanych mieszkańców zna osoby nadużywające alkoholu).
- Występowanie zjawiska nietrzeźwości wśród kierowców (ponad 33,00% badanych mieszkańców potwierdziło takie przypadki).
- Występowanie przypadków spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży (10,00% badanych mieszkańców potwierdziło takie przypadki).
- Brak znajomości instytucji udzielających pomocy osobom uzależnionym (tylko 15,00% ankietowanych posiada wiedzę w tym zakresie).

Szanse

- Zwiększanie kompetencji osób zaangażowanych w realizację zadań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom poprzez uczestnictwo w kursach, szkoleniach.
- Wzmoczony monitoring sprzedaży alkoholu i papierosów.
- Zwiększanie świadomości rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych na temat uzależnień poprzez uczestnictwo w prelekcjach, szkoleniach, spotkaniach profilaktycznych.
- Zwiększanie świadomości wśród dzieci i młodzieży na temat zagrożeń uzależnieniami poprzez realizację programów, warsztatów profilaktycznych w szkołach.

- Intensyfikacja działań informacyjnych w celu poszerzania wiedzy mieszkańców na temat instytucji pomocowych na terenie gminy dla osób uzależnionych i ich rodzin.

Zagrożenia

- Brak organizacji pozarządowych działających w obszarze uzależnień.
- Wzrost liczby osób, w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych.
- Nasilenie skali zjawiska nielegalności sprzedaży napojów alkoholowych.

RYNEK PRACY

Mocne strony

- Potencjał demograficzny- znaczna liczba osób w wieku produkcyjnym.
- Spadek bezrobocia na lokalnym rynku pracy.
- Dostępność programów aktywizujących dla osób bezrobotnych.
- Efektywna współpraca pomiędzy władzami lokalnymi a organizacjami pozarządowymi, w zakresie przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji zawodowej.

Słabe strony

- Spadek chęci do działania oraz zmian, w przypadku osób długotrwale bezrobotnych i biernych zawodowo.
- Zjawisko dziedziczenia bezrobocia.
- Brak placówek świadczących opiekę dla dzieci do lat 3, co niekorzystnie wpływa na aktywizację zawodową kobiet.

Szanse

- Możliwość ograniczania bezrobocia dzięki środkom finansowym z funduszy zewnętrznych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej)
- Upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach
- Realizacja programów pomocowych w ramach tarczy antykryzysowej w związku z COVID-19.

Zagrożenia

- Wzrost liczby osób bezrobotnych (m.in. z powodu pogorszenia sytuacji gospodarczej w wyniku pandemii COVID-19).
- Wysokie koszty pracodawców.
- Zjawisko nielegalnego zatrudnienia.
- Brak perspektyw zawodowych szczególnie dla ludzi młodych.

EDUKACJA

Mocne strony

- Zwarta i równomiernie rozmieszczona sieć przedszkoli oraz szkół podstawowych.
- Dobrze oceniana przez mieszkańców oferta edukacyjna na terenie gminy.
- Wystarczająca ilość miejsc w świetlicach szkolnych.
- Dobrze oceniane przez mieszkańców działania gminy w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży.
- Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowo- rekreacyjna i kulturalna.

Słabe strony

- Brak szkół ponadpodstawowych na terenie gminy.
- Brak placówek świadczących opiekę dla dzieci do lat 3.

Szanse

- Prowadzenie działań mających na celu podnoszenie poziomu nauczania (szkolenia kadry pedagogicznej, wyposażenie placówek oświatowych w pomoce dydaktyczne i edukacyjne).
- Dostosowywanie do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferty spędzania czasu wolnego.

Zagrożenia

- Spadek poziomu nauczania (m.in. spowodowany koniecznością nauki zdalnej wprowadzonej w związku z sytuacją epidemiczną).
- Niechęć do kontynuacji nauki po ukończeniu szkoły średniej.

PROBLEMY OSÓB STARSZYCH, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Mocne strony

- Zaangażowanie pracowników GOPS w pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym.
- Dostrzeganie problemów osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.
- Świadczenia dla osób niepełnosprawnych.
- Działalność Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych i Starszych "Aktywni".
- Przystąpienie do programu „Wspieraj Seniora”.
- Działalność Klubu Seniora w Luboszykach
- Dobrze oceniane przez mieszkańców działania gminy na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
- Dostępność programów aktywizacji zawodowej i społecznej dla osób niepełnosprawnych.

Słabe strony

- Istniejące bariery architektoniczne.
- Wykluczenie społeczne, samotność.
- Niska aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, brak miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.
- Ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów, usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych.
- Ograniczona oferta w zakresie organizacji form czasu wolnego.
- Utrzymujące się niekorzystne trendy demograficzne, skutkujące starzeniem się społeczeństwa.

Szanse

- Likwidowanie barier architektonicznych.
- Zwiększenie dostępu do usług rehabilitacyjnych oraz opiekuńczych.
- Realizacja programów aktywizacji zawodowej dla osób niepełnosprawnych.
- Realizacja projektów, spotkań integracyjnych, angażujących osoby starsze i niepełnosprawne w życie społeczne.
- Monitorowanie sytuacji i potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.
- Wzrost świadomości społeczeństwa na temat sytuacji i potrzeb osób niepełnosprawnych.

Zagrożenia

- Postępujący proces starzenia się społeczeństwa.
- Niskie świadczenia pieniężne związane z niepełnosprawnością.
- Niewystarczająca oferta wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych.
- Niski poziom kwalifikacji osób niepełnosprawnych.

- Izolacja i brak akceptacji osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.

W trakcie badania ankietowego mieszkańcy gminy Jemielno wskazali obszary, w ramach których podejmowane działania lub oferowane przez gminę wsparcie są ich zdaniem najbardziej niezadowolające. Respondenci mieli możliwość wskazania kilku obszarów stąd suma odpowiedzi jest wyższa niż 100,00%.

Najwyższy odsetek badanych wyraził niezadowolenie z działań gminy w zakresie ochrony zdrowia (66,67%) oraz wsparcia osób starszych, ograniczenia bezrobocia oraz zapewnienia opieki dzieci w żłobkach (po 25,00%). Stosunkowo nisko zostały również ocenione działania ukierunkowane na zapewnienie opieki w przedszkolach oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (po 10,00%), przeciwdziałanie narkomanii (8,33%) oraz wspieranie rodzin wielodzietnych i przeciwdziałanie ubóstwu (po 5,00%).

Tabela 29. W jakich Pani/Pana zdaniem obszarach działania podejmowane na terenie gminy bądź oferowane wsparcie są najbardziej niezadowolające?

66,67%	Ochrona zdrowia
25,00%	Wsparcie osób starszych
25,00%	Zapewnienie opieki w żłobkach
25,00%	Ograniczenie bezrobocia
20,00%	Przeciwdziałanie alkoholizmowi
18,33%	Pomoc osobom niepełnosprawnym
11,67%	Zapewnienie odpowiedniego poziomu edukacji dzieci i młodzieży
10,00%	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy w rodzinie
10,00%	Zapewnienie opieki przedszkolnej
8,33%	Przeciwdziałanie narkomanii
5,00%	Przeciwdziałanie ubóstwu
5,00%	Wspieranie rodzin wielodzietnych

CELE STRATEGICZNE ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misja samorządu skupiona jest na wspieraniu rodziny, pomocy w rozwiązywaniu problemów związanych z uzależnieniami, przemocą domową, ubóstwem czy bezrobociem. Istotna jest także pomoc osobom starszym oraz niepełnosprawnym. Wypełnienie takiej misji wymaga wdrożenia celów strategicznych oraz operacyjnych wraz z kierunkami działań. Poniżej zostały one przedstawione w formie tabelarycznej. Do każdego celu operacyjnego wskazano kierunki działań zmierzające do jego realizacji, podmioty realizujące cel oraz prognozy zmian wynikające z ich realizacji.

1. CEL STRATEGICZNY- WSPARCIE RODZINY
1.1 Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo
Kierunki działania: <ul style="list-style-type: none">
➤ Edukacja rodzin skupiająca się na przekazywaniu właściwego modelu dotyczącego wypełniania ról rodzicielskich;
➤ Realizacja projektów obejmujących pomoc rodzinom mającym problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
➤ Praca socjalna w rodzinach wychowujących dzieci;
➤ Udzielanie wsparcia rodzinom będącym w ciężkiej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych;
➤ Organizowanie programów integracyjnych oraz szkoleniowych skierowanych dla rodzin dysfunkcyjnych, tworzenie grup samopomocowych.
1.2 Pomoc rodzinom będącym w ciężkiej sytuacji materialnej z powodu wielodzietności lub samotnego rodzicielstwa
Kierunki działania: <ul style="list-style-type: none">
➤ Organizowanie programów integracyjnych i szkoleniowych skierowanych do rodzin wielodzietnych oraz rodzin niepełnych;
➤ Zapewnienie osobom samotnie wychowującym dziecko/dzieci szerszego dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologicznego, pedagogicznego oraz prawnego);

- Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych /niepełnych.

1.3 Zapewnianie dzieciom oraz młodzieży właściwego dostępu do kształcenia i wszechstronnego rozwoju

Kierunki działania:

- Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży;
- Podnoszenie jakości i warunków kształcenia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich, modernizację placówek i ich wyposażenie w niezbędny sprzęt (w tym komputerowy) oraz programy edukacyjne;
- Zapewnienie pomocy specjalistycznej, wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży;
- Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (poszerzanie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych).

1.4 Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia oraz zdrowego stylu życia

Kierunki działania:

- Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej;
- Organizacja spotkań animacyjnych i aktywizacyjnych;
- Zapewnianie mieszkańcom dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, zwiększenie dostępności usług specjalistycznych.

OKRES REALIZACJI DZIAŁAŃ:

Działanie ciągłe w okresie obowiązywania Strategii 2021-2027

PODMIOTY REALIZUJĄCE:

- Urząd Gminy Jemielno,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- placówki oświatowe,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- placówki kulturalne,
- jednostki sportowo-rekreacyjne,
- ośrodki zdrowia z terenu gminy,
- psychologowie i terapeuci.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA:

Budżet samorządowy, fundusze krajowe, dotacje z budżetu Państwa, fundusze zewnętrzne (m.in. Unii Europejskiej), inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni

PROPONOWANE WSKAŹNIKI MONITOROWANIA DZIAŁAŃ:

- Liczba warsztatów/programów/pogadank skierowanych do rodziny;
- Liczba rodzin, które zostały objęte wsparciem z sytemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych;
- Liczba rodzin mających problemy opiekuńczo - wychowawcze, którym skutecznie udzielono pomocy;
- Liczba nauczycieli i pedagogów szkolnych doskonalących swoje kwalifikacje zawodowe;
- Liczba dzieci i młodzieży korzystających z zajęć pozalekcyjnych;
- Liczba zorganizowanych programów integracyjnych dla rodzin wielodzietnych;
- Liczba inicjatyw z zakresu organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych;
- Liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej.

PROGNOZOWANE ZMIANY:

- Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich;
- Zmniejszenie się liczby rodzin dotkniętych problemami opiekuńczo- wychowawczymi;
- Zwiększenie szans edukacyjnych (zarówno uczniów uzdolnionych, jak i tych mających problemy w nauce);
- Zwiększenie efektywności wsparcia dla osób samotnie wychowujących dzieci;
- Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej, uzależnień oraz zdrowego stylu życia.

2. CEL STRATEGICZNY- PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY W RODZINIE

2.1 Wsparcie dla osób i rodzin z problemami uzależnień

Kierunki działania:

- Promowanie profilaktycznej działalności (informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej) obejmującej tematykę rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii;
- Zapewnienie dostępu do pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu/narkotyków;
- Zapewnienie wsparcia psychologicznego czy prawnego osobom uzależnionym od alkoholu/narkotyków oraz osobom współuzależnionym;
- Podejmowanie działań mających na celu tworzenie grup wsparcia dla osób dotkniętych problemami uzależnień oraz dla współuzależnionych;
- Motywowanie osób uzależnionych do podjęcia leczenia (GKRPA)
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi, które działają na rzecz osób dotkniętych problemem alkoholowym/narkomanii;
- Wsparcie działalności szkół, Policji, ośrodków zdrowia w profilaktyce uzależnień;
- Szkolenia dla pracowników socjalnych oraz członków GKRPA, realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania problemom uzależnień;
- Prowadzenie i udział w kampaniach edukacyjnych poświęconych tematyce uzależnień, promocja trzeźwości i zdrowego trybu życia;
- Realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w klubach sportowych, szkołach, świetlicach;
- Ograniczenie promocji napojów alkoholowych skierowanej do młodzieży i dzieci;
- Realizowanie okresowej diagnozy problemów społecznych mającej na celu monitorowanie skali problemu uzależnień.

2.2 Wsparcie dla rodzin, w których występuje problem przemocy w rodzinie

Kierunki działania:

- Zwiększanie skuteczności oraz dostępności pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie;
- Zagwarantowanie ochrony oraz udzielenia pomocy osobom, które doświadczają przemocy w rodzinie (m.in. pomoc materialna, prawna, opieka lekarska);
- Promowanie profilaktycznej działalności (informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej) obejmującej tematykę rozwiązywania problemów związanych z przemocą w rodzinie;

- Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej oraz rehabilitacyjnej dla sprawców przemocy w rodzinie;
- Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, które działają na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- Prowadzenie i udział w kampaniach edukacyjnych poświęconych tematyce przemocy w rodzinie;
- Zwiększanie kompetencji pracowników służb zajmujących się realizacją zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie (szkolenia pracowników socjalnych, ZI, GKRPA);
- Podejmowanie działań mających na celu tworzenie grup wsparcia dla osób dotkniętych problemami przemocy w rodzinie;
- Wsparcie dla dzieci z rodzin, w których obecny jest problem przemocy w rodzinie;
- Realizowanie okresowej diagnozy problemów społecznych mającej na celu monitorowanie skali problemu przemocy w rodzinie.

OKRES REALIZACJI DZIAŁAŃ:

Działanie ciągłe w okresie obowiązywania Strategii 2021-2027

PODMIOTY REALIZUJĄCE:

- Urząd Gminy Jemielno,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- Placówki oświatowe,
- Psycholodzy, terapeuci,
- Ośrodki Zdrowia z terenu gminy,
- Świetlice.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA:

Budżet samorządowy, fundusze krajowe, dotacje z budżetu Państwa, fundusze zewnętrzne (m.in. Unii Europejskiej), inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

PROPONOWANE WSKAŹNIKI MONITOROWANIA DZIAŁAŃ:

- Liczba osób skierowanych do GKRPA;
- Liczba realizowanych działań i programów profilaktycznych;
- Liczba zrealizowanych szkoleń dla pracowników służb realizujących działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie;

- Liczba założonych Niebieskich Kart;
- Liczba interwencji przeprowadzonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- Liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu występowania przemocy w rodzinie.

PROGNOZOWANE ZMIANY:

- Zwiększenie skuteczności wsparcia dla osób dotkniętych problemem uzależnienia od alkoholu/narkotyków oraz współuzależnionych;
- Zwiększanie świadomości mieszkańców na temat skali problemów, które niosą za sobą uzależnienia;
- Zmniejszenie się liczby osób uzależnionych od alkoholu/narkotyków;
- Zwiększenie skuteczności wsparcia dla osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie;
- Zmniejszenie się liczby osób/rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie;
- Wzrost świadomości mieszkańców na temat problemu przemocy w rodzinie.

3. CEL STRATEGICZNY-

PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU I BEZROBOCIU

3.1 Wsparcie dla osób i rodzin ubogich oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego

Kierunki działania:

- Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców w gminie;
- Udzielanie wsparcia osobom będącym w ciężkiej sytuacji materialnej poprzez działanie pomocy finansowej i rzeczowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- Zaspokajanie podstawowych potrzeb dzieci pochodzących z rodzin ubogich poprzez organizowanie dożywiania w szkołach, wyposażenia ich w podręczniki, pomoce szkolne czy odzież. Ponadto, zapewnianie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.

3.2 Wsparcie dla osób bezrobotnych

Kierunki działania:

- Monitorowanie skali zjawiska bezrobocia;
- Budowanie sieci współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rozwiązywania problemu bezrobocia;
- Działalność informacyjna dla osób bezrobotnych o możliwościach pomocowych, dostępnych formach wsparcia;
- Realizowanie szkoleń oraz warsztatów aktywizujących dla osób bezrobotnych;
- Zatrudnianie bezrobotnych w ramach aktywnych form, przeciwdziałania bezrobociu (roboty publiczne, prace interwencyjne, prace społecznie użyteczne, staże, przygotowanie zawodowe itp.);
- Doradztwo zawodowe (nauka umiejętnego wykorzystania własnych zasobów);
- Szczególne wsparcie na rynku pracy osób:
  - niepełnosprawnych;
  - młodych, dopiero wkraczających na rynek pracy;
  - bezrobotnych po 50 roku życia;
  - bezrobotnych, które utraciły zatrudnienie w wyniku pandemii Covid-19;
- Realizowanie spotkań, które mają na celu promowanie idei samozatrudnienia.

OKRES REALIZACJI DZIAŁAŃ:

Działanie ciągłe w okresie obowiązywania Strategii 2021-2027

PODMIOTY REALIZUJĄCE:

- Powiatowy Urząd Pracy w Górze,
- Urząd Gminy Jemielno,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Placówki Oświatowe,
- Organizacje Pozarządowe,
- Świetlice z terenu gminy.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA:

Budżet samorządowy, fundusze krajowe, dotacje z budżetu Państwa, fundusze zewnętrzne (m.in. Unii Europejskiej), inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

PROPONOWANE WSKAŹNIKI MONITOROWANIA DZIAŁAŃ:

- Liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu ubóstwa;
- Liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem;
- Liczba zorganizowanych szkoleń, praktyk oraz staży zawodowych;
- Liczba osób korzystających z poszczególnych form wsparcia;
- Liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia.

PROGNOZOWANE ZMIANY:

- Zwiększenie skuteczności wsparcia dla osób dotkniętych problemem ubóstwa;
- Zmniejszenie się liczby rodzin dotkniętych problemami ubóstwa;
- Zwiększenie się skuteczności wsparcia dla osób bezrobotnych;
- Zwiększanie się szans na rynku pracy poprzez podniesienie wiedzy i kwalifikacji w ramach kursów, szkoleń.

4. CEL STRATEGICZNY- WSPARCIE OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH

4.1 Likwidacja barier architektonicznych i społecznych

Kierunki działania:

- Monitorowanie sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych, diagnoza potrzeb;
- Udzielanie wsparcia finansowego i rzeczowego osobom starszym i niepełnosprawnym przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Podejmowanie działań mających na celu likwidację barier architektonicznych;
- Zapewnienie dostępu do rehabilitacji i pomoc w zaopatrzeniu w sprzęt rehabilitacyjny;
- Organizacja opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób niepełnosprawnych; tworzenie placówek wsparcia dziennego;
- Wsparcie Klubu Seniora „Złota Jesień”; prowadzenie, tworzenie i utrzymanie Klubu Seniora w Luboszycach
- Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, które działają na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych;
- Podejmowanie działań polegających na organizacji aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne (imprezy, wycieczki, spotkania integracyjne).
- Poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego dla osób starszych (np. klub seniora, warsztaty, wycieczki).

OKRES REALIZACJI DZIAŁAŃ:

Działanie ciągle w okresie obowiązywania Strategii 2021-2027

PODMIOTY REALIZUJĄCE:

- Urząd Gminy Jemielno,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Ośrodki Zdrowia z terenu gminy,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Placówki kultury,
- Świetlice.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA:

Budżet samorządowy, fundusze krajowe, dotacje z budżetu Państwa, fundusze zewnętrzne (m.in. Unii Europejskiej), inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

PROPONOWANE WSKAŹNIKI MONITOROWANIA DZIAŁAŃ:

- ✓ Liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu niepełnosprawności;
- ✓ Liczba zrealizowanych inwestycji w celu likwidacji barier architektonicznych;
- ✓ Liczba inicjatyw podejmowanych na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych i niepełnosprawnych (imprezy, wycieczki, spotkania integracyjne).

PROGNOZOWANE ZMIANY:

- Zwiększenie skuteczności wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych;
- Wzrost świadomości mieszkańców na temat sytuacji oraz potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych;
- Wzrost aktywności osób starszych w życiu społecznym.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Środki finansowe na realizację poszczególnych celów zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Jemielno, przeznaczane będą co roku, na podstawie planów budżetowych poszczególnych jednostek wyznaczonych do ich realizacji. Podstawowym źródłem finansowania działań będą środki pochodzące z budżetu gminy, jednak pełna realizacja Strategii nie będzie możliwa bez zewnętrznych źródeł finansowania. Zakłada się, iż środki na finansowanie poszczególnych działań w ramach Strategii pochodzić będą z następujących źródeł:

- środków własnych budżetu gminy,
- dotacji z budżetu państwa,
- środków z funduszy krajowych,
- środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Tabela 30. Ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Jemielno na lata 2021-2027

Lata realizacji Strategii	Szacunkowa wielkość wydatków
2021 rok	6 429 632, 00
2022 rok	6 686 817, 00
2023 rok	6 954 289, 00
2024 rok	7 232 460, 00
2025 rok	7 521 158, 00
2026 rok	7 822 004, 00
2027 rok	8 134 884, 00

Przedstawione powyżej wartości finansowe mają jedynie charakter szacunkowy i będą aktualizowane corocznie w oparciu o dostępne środki budżetu gminy oraz dostępne środki zewnętrzne.

MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Monitorowanie, a więc stała obserwacja oraz kontrola procesów i zjawisk opisanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Jemielno na lata 2021-2027 jest koniecznym działaniem pozwalającym w sposób racjonalny ocenić jakość zaproponowanych zmian oraz sensowności ich wdrożenia. Celem monitoringu jest regularna ocena przyjętych założeń, osiągniętych rezultatów i realizowanych działań.

Proces monitorowania Strategii prowadzony będzie poprzez następujące działania:

- zbieranie i analizę danych ilościowych i jakościowych wybranych mierników oceny,
- przygotowanie i przedkładanie corocznego raportu z przebiegu realizacji działań,
- ocenę osiągniętych rezultatów,
- ocenę aktualności Strategii.

Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii, w tym m.in. oszacowanie możliwości zagrożeń, usprawnianie zarządzania, identyfikację słabych oraz mocnych stron czy wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działalności sektora publicznego.

Bazą informacji statystycznej będą przede wszystkim dane GUS oraz dane gromadzone przez jednostki i instytucje zaangażowane bezpośrednio w realizację działań w ramach Strategii m.in. Urząd Gminy Jemielno, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jemielno, Powiatowy Urząd Pracy w Górze.

Organem odpowiedzialnym za wdrażanie, monitoring oraz ewaluację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Jemielno będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jemielnie.

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba mieszkańców w latach 2014- 2019.....	13
Tabela 2. Przyrost naturalny w latach 2014-2019.....	14
Tabela 3.Placówki wychowania przedszkolnego na terenie gminy	15
Tabela 4. Szkoły podstawowe na terenie gminy	16
Tabela 5. Oferta gminy w zakresie opieki nad dziećmi	16
Tabela 6. Przepięstwa odnotowane na terenie gminy w latach 2014-2019	20
Tabela 7. Imprezy kulturalne na terenie gminy Jemielno w roku 2019.....	23
Tabela 8. Liczba osób pracujących w gminie Jemielno w latach 2016-2019	27
Tabela 9. Ocena wazności problemów społecznych występujących na terenie gminy Jemielno	29
Tabela 10. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną	32
Tabela 11. Rodzaje świadczeń przyznanych w ramach zadań zleconych i własnych	33
Tabela 12. Powody przyznawania pomocy społecznej	33
Tabela 13. Korzystający ze świadczeń rodzinnych i wychowawczych w latach 2017-2019 ..	34
Tabela 14. Stan bezrobocia rejestrowanego w gminie Jemielno w latach 2016-2019.....	36
Tabela 15. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych.	37
Tabela 16. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2017-2019.....	41
Tabela 17. Procedura „Niebieskie Karty”	41
Tabela 18. Podział mieszkańców ze względu na wiek.....	43
Tabela 19. Instrumenty finansowane ze środków PFRON	50
Wykres 20. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu bezradności wychowawczej	54
Tabela 21. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego	56
Tabela 22. Procedura "Niebieskie Karty"	57
Tabela 23. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	58
Tabela 24. Używanie substancji psychoaktywnych przez uczniów.....	61
Tabela 25. Znajomość osób niepełnoletnich zażywających substancje psychoaktywne	61
Tabela 26. Czy według Pani/Pana są w szkole uczniowie, którzy mieli już kontakt z wskazanymi substancjami psychoaktywnymi?.....	62
Tabela 27. Zjawiska przemocy poza szkołą i uczestnictwo uczniów w aktach przemocy	68
Tabela 28. Zjawisko cyberprzemocy wśród uczniów	70

Tabela 29. W jakich Pani/Pana zdaniem obszarach działania podejmowane na terenie gminy bądź oferowane wsparcie są najbardziej niezadowolające?	81
Tabela 30. Ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Jemielno na lata 2021-2027.....	92

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Gmina Jemielno- sołectwa	12
Rysunek 2. Partnerstwo Kraina Łęgów Odrzańskich.....	25

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Podział mieszkańców na płeć- statystyki na rok 2019	13
Wykres 2. Produkcyjne grupy wieku- statystyki na rok 2019	14
Wykres 3. Jak ocenia Pani/Pan ofertę edukacyjną szkół w gminie?.....	17
Wykres 4. Jak ocenia Pani/Pan poziom opieki zdrowotnej w gminie?.....	18
Wykres 5. Jak ocenia Pani/Pan atrakcyjność i jakość oferty kulturalnej w gminie?	23
Wykres 6. Jak ocenia Pani/Pan ofertę gminy w zakresie sportu i rekreacji?	24
Wykres 7. Jak Pani/Pan ocenia działania podejmowane w gminie w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży?	24
Wykres 8. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016-2019.....	27
Wykres 9. Podmioty gospodarcze w rejestrze REGON w latach 2016-2019.....	28
Wykres 10. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzega Pani/Pan najczęściej?.....	30
Wykres 11. Jak ocenia Pani/Pan ogólne warunki życia w gminie?	30
Wykres 12. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2019.....	34
Wykres 13. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu bezrobocia.....	36
Wykres 14. Czy zna Pani/Pan w swoim środowisku osoby nadużywające alkoholu?	38
Wykres 15. Jak często spożywa Pani/Pan napoje alkoholowe?.....	38
Wykres 16. Liczba rodzin korzystających z pomocy GOPS z tytułu niepełnosprawności lub długotrwałej choroby.....	44

Wykres 17. Jakie problemy Pani/Pana zdaniem najczęściej dotyczą osób niepełnosprawnych w gminie?	46
Wykres 18. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób z niepełnosprawnościami?.....	46
Wykres 19. Jakie problemy Pani/Pana zdaniem najczęściej dotyczą osób starszych w gminie?	47
Wykres 20. Czy Pani/Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób starszych?	47
Wykres 21. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	52
Wykres 22. Czy według Pani/Pana w szkole jest dużo uczniów, którzy potrzebują wsparcia socjalnego?	52
Wykres 23. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu przemocy	58
Wykres 24. Czy zna Pani/Pan w swoim otoczeniu rodziny, w których stosowana jest przemoc w rodzinie?	59
Wykres 25. Czy kiedykolwiek doświadczył/a Pan/Pani przemocy w rodzinie?.....	59
Wykres 26. Czy zna Pan/Pani rodziny, w których stosowane są kary cielesne wobec dzieci?	60
Wykres 27. Czy według Pani/Pana uczniowie mają łatwy dostęp do substancji psychoaktywnych?	62
Wykres 28. Jak ocenia Pani/Pan swój poziom wiedzy w zakresie rozpoznawania objawów odurzenia alkoholowego lub narkotykowego?.....	63
Wykres 29. Czy według Pani/Pana nauczyciele są przygotowani do udzielania pomocy uczniom, którzy wykazują skłonności do podejmowania zachowań ryzykownych?	63
Wykres 30. Czy według Pani/Pana wśród uczniów można zaobserwować niepokojące zachowania, które mogą sugerować np. problemy depresyjne, problemy z uzależnieniem? ..	64
Wykres 31. Zjawisko hejtu w środowisku szkolnym.....	68
Wykres 32. Czy w szkole spotyka się Pani/Pan z aktami agresji i przemocy wśród uczniów?	69

BIBLIOGRAFIA

Spis publikacji

1. *Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development)*; dostęp on-line: <https://www.gov.pl/web/rozwoj/agenda-2030>
2. Chańska W., Kępka A., Kuczyńska S., Nowakowska U., *Przemoc w rodzinie a wymiar sprawiedliwości*, Fundacja Centrum Praw Kobiet, Warszawa 2005
3. Fudała J., *Bezpieczne picie alkoholu*, 2017
4. Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju – I–III kwartał 2020 r.*
5. Halemba. K, Izdebska. A, *Kary fizyczne w wychowaniu dzieci- uwarunkowania i konsekwencje*, *Dziecko krzywdzone* nr 3(28), 2009
6. Instytut Zdrowia Publicznego, Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, *Praca zbiorowa Zdrowie i jego uwarunkowania. Problem narkomanii i narkotyków w Polsce. Rozmiar trendy i zjawiska*, Lublin 2017
7. Miśkiewicz M, *Problemy współczesnej rodziny w dobie promowania wartości prorodzinnych*, Łódź 2013
8. *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju*; dostęp on-line: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/czym-jest-zarządzanie-rozwojem>
9. *Powiatowa Strategia Rozwiązywania problemów Społecznych w Powiecie Górowskim na lata 2017-2022* dostęp on-line: <http://www.bip.sp-gora.dolnyslask.pl/dokument.php?iddok=4508&idmp=75&r=r>
10. *Projekt Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030*; dostęp on-line: <https://www.gov.pl/web/rodzina/projekt-strategii-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-do-roku-2020--z-perspektywa-do-2030-r>
11. *Strategia Rozwoju Gminy Jemielno na lata 2016-2023*; dostęp on-line: http://jemielno.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2020_04/BIPOLD007379/7379.pdf
12. *Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*; dostęp on-line: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju>
13. *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030* dostęp on-line: http://www.biuletyn.net/nt-bin/_private/jemielno/5058.pdf
14. Ulman. P, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego Instytut Psychologii, *Społeczne i rodzinne uwarunkowania uzależnień u dzieci i młodzieży*, 2011

Źródła internetowe

1. <https://bdl.stat.gov.pl>
2. <https://gora.praca.gov.pl>
3. <http://www.goukjemielno.naszgok.pl/>
4. <http://jemielno.pl/>
5. <http://www.jemielno.gopsinfo.pl/>
6. <http://www.parpa.pl/>
7. <https://www.polskawliczbach.pl>